

quædam sit, ut in his quædam sit fieri rationem ex talium memoria, in aliis vero non. Ex sensu igitur sit memoria, sicut dicimus. Ex memoria autem multoties ejusdem facta, experimentum. Multæ enim memoriæ numero experimentum est unum, ex experimento aut ex omni quiescente universali in anima, uno præter multa (quod cum in omnibus unum sit illud idem) artis principium, et scientiæ, si quidem igitur circa generationem, artis est, si vero circa ens, scientiæ. Neque igitur insunt determinati habitus, neque ab aliis habitibus fiunt notioribus, sed a sensu. Ut in pugna eversione facta, uno stante, alter stetit, postea alter, quousque in principium veniant, anima autem hujusmodi, cum sit qualis possit pati hoc. Quod autem dictum est, ante, sed non clare dictum est, iterum dicamus; stante enim uno indifferentium, primum quidem in anima universale est, et namque sentire quidem singulare, sensus autem universalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousque uti impartibilia stent et universalia,

A ut hujusmodi animal, quousque animal, et in hoc similiter. Manifestum igitur est quoniam nobis prima inductione cognoscere necessarium est, et namque et sensus sic universale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus verum dicimus, alii quidem semper veri sunt, alii recipiunt falsitatem, ut opinio: et ratio, vera autem semper sunt scientia et intellectus, et nihil est scientia certius aliud genus quam intellectus, principia autem demonstrationibus notiora sunt, scientia autem omnis cum ratione est, principiorum scientia quidem non utique erit. Quoniam autem nihil verius contingit esse scientia quam intellectum, intellectus utique erit principiorum. Ex his considerantibus et quoniam demonstrationis principium non demonstratio, quare neque scientiæ scientia, si igitur nullum aliud præter scientiam habemus genus verum, intellectus utique erit scientiæ principium, et principium quidem principii erit utique: omne autem similiter se habet ad rem omnem.

AN. MANL. SEV. BOETII

INTRODUCTIO AD SYLLOGISMOS CATEGORICOS.

Multa veteres philosophiæ duces posteriorum studiis contulerunt, in quibus priusquam ad res profunda mersas caligine pervenirent quædam quasi intelligentiæ luctatione præluderent: hinc institutionum brevior compendii facilitate doctrina, hinc per ea quæ illi *προλογόμενα* vocant, ad intelligentiam promptior via munitur. Hujus igitur æmulus providentiæ statui obscurarum aditus doctrinarum præmissæ institutionis luce reserare, et præsentem operam syllogismis quorum connexionibus omnis ratio continetur, addicere, modumque eum custodire dicendi, ut facilitati atque intelligentiæ servientes, astringamus a veteribus dicta latius, enuntiata brevius porrigamus, obscurata improprii novitate sermonis consueti vocabuli proprietate pandamus. Sed qui ad hoc opus lector accedit, ab eo primitus petitem velimus ne in his quæ nunquam alias attigerit statim audeat judicare, neve si quid in ludo puerilium disciplinarum rudis adhuc et nondum firmus acceperit, id amplectendum atque etiam colendum putet; alia enim teneris atque imbuendis adhuc auribus accommodata, alia firmis ac robustioribus doctrina mentibus, reservatur. Quare si quid est quod discrepet, ne statim obstrepat, sed ratione consulta, quid ipse sentiat quid nos afferamus, veriore mentis acumine et subtiliore consideratione dijudicet. Idem namque eveniet, ut quæ in primo statim studendi aditu didicerunt, perspecta penitus ac potius deprehensa contemnant. At si jam quisque suæ scientiæ defensor esse cupidus malit (habent hoc quoque vitii homines quos com-

C prehendit discendi vetus ac longa segnitias, ut at arreptis semel opinionibus non recedant, ne in senectute discendo, nihil usque in senectutem didicisse videantur), si, inquam, malunt vindicare quam vertere quæ vulgatis semel studiis imbiberunt, nemo expetit ut priora condemnent, sed ut majora quædam construant atque aliora conjungant. Non enim una atque eadem diversarum ratio disciplinarum, cum sit diversissimis disciplinis una atque eadem substantia materies. Aliter enim de qualibet orationis parte grammatico, aliter dialectico disserendum est, nec eodem modo lineam vel superficiem mathematicus ac physicus tractant. Quo fit ut altera alteram non impediat disciplina, sed multorum consideratione conjuncta fiat vera naturæ atque ex omnibus explicata cognitio. Sed de his hæcenus; nunc de propositis ordinamur. Quoniam igitur nobis hoc opus est in categoricos syllogismos, syllogismorum vero compago propositionibus textitur, propositionum vero partes sunt nomen et verbum, pars autem ab eo cuius pars est, prior est; de nomine et verbo, quæ prima sunt, disputatio prima ponatur, dehinc de propositione ad ultimum de syllogismorum connexionem tractabitur. Nomen est vox significativa secundum placitum sine tempore, cuius nulla pars significativa est separata; quæ diffinitio paulo enodatius explicanda est. Nomen enim vocem esse dicimus, quoniam vox nominum genus est; omne autem genus de sua specie prædicatur, omnisque diffinitio a genere sumitur, ut si diffinitio hominem;

prius animal dicens, quod est genus. Post vero differentias jungas quæ sunt rationate et mortale. Ita igitur nos quoque in nominis diffinitione vocem quidem ut genus sumimus, cætera autem voci quasi differentias aggregamus, velut quod nomen designativa vox dicitur. Sunt enim voces quæ nihil designant, ut syllabæ, nomen vero designativa vox est, quoniam nomen designat id semper cuius nomen est. Secundum placitum vero adjunctum est, quoniam nullum nomen natura significat, sed secundum placitum ponentis consentientisque voluntatem. Illud enim unaquæque res dicitur quod ei placuit qui primus rei nomen impressit. Aliæ enim sunt voces naturaliter significantes, ut canum latratus, iras canum significat, et alia ejus quædam vox blandimenta; gemitus etiam designant dolorem, sed non sunt nomina, quia non designant secundum placitum, sed secundum naturam. Sine tempore vero, quod et verba voces sunt significativæ et secundum placitum, sed distant a nominibus, quia nomina quidem sine tempore sunt, verba vero cum tempore. Cujus nulla pars significativa est separata, nomina ab oratione disjungit. Oratio namque vox est significativa secundum placitum et aliquoties sine tempore, ut hic versus: Nerine Galathea thymomibi dulcior Hyblæ. Sed orationis partes, separatæ a tota oratione, designant: nominum vero nihil extra designat, atque in illis quidem nominibus quæ figuræ sunt simplicis nihil pars omnino significare manifestum est, ut in eo quod est Cicero, nulla pars separata designat neque *ci*, neque *ce*, neque *ro*. At si nomen compositum fiat, significare aliquid separatæ partes videntur; sed in eodem nomine quod ex utrisque compositum est, separatæ nihil designant, ut si dicam magister, partes ejus nominis sunt magis atque *ter*, quæ sumpta extrinsecus et a nominis parte separatæ significatione non carent, utraque enim adverbialiter significat quantitatem; sed cum magister quod est compositum nomen alicujus artis peritum doctoremque significet, *magis* neque partem doctoris, neque totum doctorem poterit designare. Eodem quoque modo *ter*, neque in toto significat, neque in parte doctorem, id est, rem illam quæ magistri vocabulo subjecta est nulla ratione designat. Compositorum ergo nominum partes nihil ejus rei quam in unum convenientes vocabulum designabant disjunctæ distractæque significant; alia vero significare possunt, sed tunc non partes nominis, sed ipsa sunt nomina. Quod enim conjuncta significant, id divisa atque seposita non designant. Juncta autem *magis* et *ter* doctoris significationem tenebant, separata igitur omnem significationem doctoris amittunt. Sed ne quis superius posito calumnietur exemplo, nec magister compositum nomen esse concedat, vir fortis esse compositum nomen, si uno proferatur accentu nullus negabit, cuius partes vir atque fortis quod in eo quod est vir fortis significare dicantur, non jam nominis partes, sed ipsa sunt nomina, nec vir fortis unius erit nomen, sed potius oratio, quæ duorum nominum collata significatione convincitur,

A quod vir fortis cum unius accentus intentione prolatum non est oratio, sed nomen, cuius partes nomina esse non poterunt, ac si nomina non suat, cum neque naturales affectus neque actus, ut verba significant, omnino non nihil designant. Quare concludendum est, cum quælibet voces propriam significationem tenent, non partes nominum, sed ipsa esse nomina, cum vero unius formam nominis copulaverint, eo considerantur ut partes vim propriæ significationis amittere. Sed de his in commentario libri *De Interpretatione* Aristotelis satis dictum est, et major ejus rei tractatus est quam ut nunc totus valeat expediri. Sed quoniam sunt quædam voces quæ et designativæ sunt et secundum placitum, et sine tempore, quarumque partes nihil extra significant, neque tamen proprietates nominis naturamque observent, discernendæ prius sunt, additisque differentiis a nomine segregandæ, ut quæ sit vis nominis evidenter appareat. Adjecta enim semper negatio nomini, vocem dubiam facit, quæ neque verbo neque orationi, etsi interius consideratum sit, neque nomini possit annecti, ut si quis dicat, non homo, vox est significativa. Designat enim quidquid homo non fuerit, secundum placitum. Hæc enim omnino partes habet quas ad significationem vel negationis vel nominis placitum vocabula ponentis assumpsit. Sine tempore, quæ res eam vocem quæ dicit non homo separat ac sejungit a verbo, cuius partes nihil extra significant, ne oratio esse videatur. Non homo enim vox sejuncta est ex negativa particula et homine, quæ in eodem nomine separata nihil designant, significat enim non homo; vel equum, vel canem, vel quidquid (ut dictum est) non homo non fuerit. Sed quæ est negativa, neque hominis, neque equi, neque ullius substantiæ significationem tenet. Item homo neque canem, neque quidquid homo non fuerit, significare potest; quocirca in ea voce quæ est non homo partes nihil separatæ significant ejus rei quam tota vocis compositio designat. Atque ideo nec in oratione quidem poni potest. Si quis enim eam vocem quæ est non homo orationem concedat, nihil aliud eam esse fatebitur quam negationem. Negatio autem omnis vera vel falsa est. Qui autem dicit non homo, neque veritatem nuntiat, neque mendacium. Præterea ab omni negatione si quis negativum sejungat adverbium, affirmatio relinquetur; ab ea autem voce quæ est non homo, si quis aufert id quod est negativum adverbium, homo relinquetur, quod nondum est affirmatio. Quocirca si non homo hæc vox negatio esse non potest, nihil autem aliud esse videretur si esset oratio, concludendum est negationem junctam cum nomine orationem esse non posse. Nomen enim omne certum aliquid definitumque significat, ut homo, equus, canis et cætera; non homo autem vox aufert quidem quod significatur a nomine, nec præscribit quid ipse significet. Quocirca quoniam significat quidem aliquid, sed non finitum negatio juncta cum homine, infinitum nomen vocetur. Addeuda est ergo diffinitioni nominis differentia, scilicet

ret ut nomen sit quod cum cæteris quæ dicta sunt sit definitæ significationis. Jam vero casus nominum non alius inventibus nomina videantur. Quid enim Catonis, et Catoni, atque hujusmodi voces quæ rectis nominibus inflectuntur, nomina esse non existimet? Sed hæc quæque voces a nomine quadam differentia discrepabunt. Omne enim nomen junctum cum est verbo, enuntiationem reddit ac suscipit mendacii veritatisque naturam, ut Cato est, vel dies est, at si est verbum casibus adjungatur, neque enuntiatione sit, neque plena sententia orationis absolvitur, ut Catonis est, nec sententiam habet absolutam, nec veri aliquid potest notare nec falsi, atque idcirco non nomina, sed casus nominum nuncupantur. Nam cum id a quo quidquam flectitur primum sit, illud vero quod ab inflexione primi nascitur sit secundum, neque idem primum ac secundum esse possit, manifestum est casus nominum non idem esse quod nomina: idcirco cæteros quidem genitivum, dativum, accusativum, casus appellant grammatici, primum vero rectum ac nominativum quod hic locum principem in significatione possederit. Facienda est igitur nominis plena neque ullo diminuta definitio sic: Nomen est vox significativa secundum placitum sine tempore, cujus nulla pars significativa est separata, aliquid finitum designans, cum est verbo conjuncta faciens enuntiationem. Separat igitur nomen vox quidem ab articulis atque inanimatis sonis; designativa vero a vocibus quæ nihil significant; secundum placitum a vocibus aliquid natura significantibus; sine tempore a verbo quod a temporis significatione non recedit, cujus nulla pars separata significat, ab oratione, cujus quemadmodum partes extra significant, paulo posterius disseram; aliquid definitum designans, ab his vocibus quæ nomen negationemque conjungunt et nomina faciunt infinita, cum est verbo faciens enuntiationem, a casibus qui cum est copulati non possunt plenam perficere atque explicare sententiam. In verbo quoque eadem sere cuncta conveniunt, nisi quod in significatione temporis a nomine separatur. Omne enim verbum actionem passionemve designat, quæ fieri sine temporis notatione non potest. Est itaque verbi definitio hæc: verbum est vox significativa secundum placitum cum tempore, cujus nulla pars significativa est separata, ut currit, vincit; sed si verbis negativa copulentur adverbia, sunt infinita verba, sicut fieri nomina diximus infinita, ut cum currit, aut vincit, certum aliquid finitumve designet, addita negatione, id quidem quod a verbo designatur intercipit, quid vero aliud fieri dicat tali significatione non terminat; præterea negatio juncta cum verbo sive in eo quod est, sive in eo quod non est, recte dici potest, ut homo non currit. Non esse autem orationem aut enuntiationem negativam illa prorsus argumenta monstrabunt, quæ infinitum nomen ab oratione aut negatione dividebant. Sed quoniam principaliter præsentia quæque sentimus, his autem rebus quas præsentis sensu concipimus indita esse a mortalibus

vocabula manifestum est, recte dici verbum semper significationem temporis habere præsentis, ut currit aut vincit. Currit autem aut vincet, et cucurrerit aut vicerit, non sunt verba, sed verborum casus, scilicet quia a præsentis temporis significatione flectuntur; est ergo verbi plena definitio sic: Verbum est vox significativa secundum placitum cum significatione temporis, cujus nulla pars significativa est separata, aliquid finitum designans et præsens. Restat igitur ut de oratione dicamus, sed prius videtur esse monstrandum utrumne nomen et verbum sola in partibus orationis ponantur, an ut grammatici volunt et reliquæ orationis partibus debeant aggregari. Grammatici enim considerantes vocum figuras, octo orationis partes annumerant. Philosophi vero, quorum omnis de nomine verboque tractatus in significatione est constituta, duas tantum orationis partes esse docuerunt, quidquid plenam significationem tenet, siquidem sine tempore significat, nomen vocantes, verbum vero si cum tempore: atque ideo adverbia quidem atque pronomina nominibus jungunt, sine tempore enim quiddam constitutum definitumque significant, neque interest quod flecti casibus nequeunt, non est hoc nominum proprium ut casibus inflectantur. Sunt enim nomina quæ a grammaticis monoptota nominantur, participium vero quia temporis significationem trahit, etsi casibus effertur, verbo tamen recte conjungitur. Interjectiones autem siquidem, naturaliter significant, nec verbo, nec nomini copulandæ sunt; verbi enim ac nominis definitiones non habent esse naturalia, sed ad ponentis placitum constituta, atque ideo nec in orationis partibus numerabuntur. Oratio enim positione significat, nam si naturaliter significaret oratio, non diversa gentes oratione loquerentur. Si quæ vero interjectionem positione significant, quoniam finitam sine tempore affectionem designant, recte nominibus annumerantur. Quæ vero ipsæ quidem nulla propria significatione nituntur, cum aliis vero junctæ designant, ut conjunctiones atque præpositiones, illæ ne partes quidem orationis esse dicendæ sunt; oratio enim ex significativis partibus juncta est. Quocirca recte nomen ac verbum solæ orationis partes esse dicuntur. Oratio est vox significativa secundum placitum, cujus partes aliquid extrinsecus significant ut dictio, non ut affirmatio. Oratio igitur habet simul cum verbo et nomine commune, quod vox est, quod significativa est, quod secundum placitum est. Separatim vero cum nomine illi commune, est quod aliquando sine tempore est, ut Virgilius quem supra diximus versus: Nerine Galathea thymò mihi dulcior Ilybiæ, et qui sequitur: Candidior cygnis, hedera formosior alba. Cum verbo autem quod interdum cum temporis significatione profertur, ut: Si qua tui Coridonis habet te cura, venito. Differt autem ab utroque quod partes orationis a tota separata oratione significant. Sunt enim partes orationis nomen et verbum quæ significativa esse dum ea definiremus ostendimus. Significant igitur partes orationis ut dictio, non ut affirmatio, quanquam aliquo-

ties quidem ut affirmatio, sed non semper tamen, semper autem ut dictio. Est enim dictio simplex verbi ac nominis nuncupatio. Nam cum dicimus, si dies est, lux est, hanc totam orationem si dividere in partes velimus, scilicet dies est, lux est, utraque pars ut affirmatio significabit, dies est, lux est, affirmationes esse manifestum est. At si minutatim tota orationis membra carpamus, usque in nomina ac verba postrema flet resolutio. Dicemus enim partes esse superius positæ orationis, dies et lux et est, quæ per se prolata non sunt affirmationes, sed tantum dictiones. Omnis vero oratio; quoniam ex verbis nominibusque consistit, in nomina et verba solvi potest. Non enim omnem orationem in affirmationem cedi possibile est, veluti si quis dicat lux est, hujus partes sunt, lux atque est, quas non esse affirmationes, sed simplices dictiones nullus ignorat. Cum igitur oratio quidem non semper in affirmationem solvi queat, semper autem in simplices dictiones, jure dictum est orationis partes extra aliquid designare non ut affirmationes, sed potius ut dictiones. Orationis autem species (ut arctissime dividamus) sunt quinque, interrogativa, ut Quo te, Meri, pedes? an quo via ducit in urbem? Imperativa, ut Suggere tela mihi. Invocativa, ut Dii maris et terræ, tempestatumque potentes. Deprecativa, Ferte viam, venti, facilem, et spirate secundi. Enuntiativa, Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Quarum quidem præter enuntiationem nulla vel esse aliquid, vel non esse designat. Cæteræ namque vel interrogant, vel invocant, vel imperant, vel precantur. Enuntiatio vero semper esse aliquid aut non esse significat. Atque ideo sola enuntiatio est in qua veritas vel falsitas inveniri queant. Unde etiam enuntiationis nascitur diffinitio, est enim enuntiatio quæ verum falsumve denuntiat. Hanc etiam proloquium vel propositionem Tullius vocat, quæ quidem partim simplex, partim composita. Simplex est quæ conditione seposita esse aliquid vel non esse proponit, ut Plato philosophus est. Composita vero quæ ex duabus simplicibus copulante conditione consistit, ut Plato si doctus est, philosophus est. Simplicium vero enuntiationum alias in qualitate sitas, alias in quantitate differentias invenimus. In qualitate quidem quod alia affirmativa, alia negativa est. Enuntiatio affirmativa est enuntiatio aliquid de aliquo significans, ut Plato philosophus est, philosophum de Platone prædicamus. Negativa verb est enuntiatio aliquid ab aliquo prædicatione sejungens, ut Plato philosophus non est, philosophum enim a Platone tali prædicatione sejungimus. Secundum quantitatem vero differentiarum enuntiationum sunt, quod alix quidem universales, alix particulares, alix indefinitæ, alix singulares. Universales sunt quæ sive affirmant, sive negant, universaliter tamen enuntiant universale subjectum, ut: omnis homo sapiens est, nullus homo sapiens est, homo universale quiddam est. Multos enim sub se individuos coerces et continet, qui universaliter enuntiantur, dum ei omnis vel nullus adjungitur. Particu-

lares vero quæ vel affirmando vel negando ambitum subjecti universalis in partem redigunt, ut quidam homo sapiens est, quidam homo sapiens non est, hic enim universalitas hominis, adjecta particulari determinatione minuta est, atque in partem redacta. Indefinitæ vero sunt quæ absque universalitatis et particularitatis determinatione dicuntur, ut est homo sapiens, non est homo sapiens. Singulares vero sunt quæ de singulari aliquid et de individuo affirmando negandove proponunt, ut Socrates sapiens est, Socrates sapiens non est. Differt autem particularis propositio a singulari, quod particularis quidem unum aliquem subjicit, nec quis sit iste designat, ut quidam homo sapiens est, quis iste homo sit, propositio non declarat. Singularis vero unum aliquem sumit, et quis iste sit significat, ut Socrates sapiens est, unum enim et hunc Socratem sapientem esse proposuit. Amplius particularis omnis universalem quidem terminum ponit, sed ei detrahit universalitatem, dum qualitatem particularitatis adjungit, ut in propositione, quidam homo sapiens est. Homo universalis est terminus, multos enim propria prædicatione concludit. Sed quia dicitur quidam, ad unum homo redigitur, qui universale persisteret, nisi particularitas fuisset adjuncta; in singularibus vero propositionibus prædicato termino semper individuum supponitur, ut Socrates sapiens est, Socrates enim singularis est atque individuus; idcirco igitur illa particularis propositio quæ partem ex universalitate detrahit, hæc singularis quæ in singularis atque individui prædicatione consistit. Simplicium vero enuntiationum partes sunt subjectum atque prædicatum. Subjectum est quod prædicati suscipit dictionem, ut in ea propositione quæ est, Plato philosophus est, Plato subjectum est, de ipso enim philosophus prædicatur, et in eo philosophi suscipit dictionem. Prædicatum vero est quod dicitur de subjecto, ut in eadem propositione, philosophus dicitur de Platone subjecto, semper enim quod subjectum est vel minus est, vel æquale prædicato: minus quidem ut in ea propositione de qua paulo ante tractavimus. Plato enim philosophi nomen non potest æquare, neque solus Plato philosophus est; æqualis vero est subjectus terminus prædicato, ut si quis dicat, homo risibilis est, homo enim qui subjectus est terminus prædicato risibili coæquatur. Unde fit ut possit reddi reciproca prædicatione, scilicet, ut vices subjectum prædicatumque permutent, subjectumque fiat quod erat antea prædicatum, versoque ordine prædicatur quod fuerat ante subjectum, ut si dicatur quod risibile est homo est; omnia enim quæ sunt æqualia de se invicem prædicantur. Ut vero id quod subjectum est majus possit esse prædicato, nulla prorsus enuntiatione contingit, ipsa enim prædicata natura minora esse non patiuntur. Sed quod æquale vel majus est, id semper de æquali vel minore prædicatur. Has vero enuntiationum partes, id est prædicatum atque subjectum terminos appellamus. Termini vero dicuntur quod in eos postrema sit resolutio; itaque in singu-

laribus vel indefinitis propositionibus duos terminos semper invenimus, et verbum quod propositionis determinet qualitatem, ut in propositione qua dicimus, Socrates sapiens est, Socrates quidem ac sapiens terminos esse manifestum est. Est vero verbum non est terminus, sed designatio qualitatis, et qualis propositio sit negativa an affirmativa significat, et nunc quidem solo est verbo propositioni accommodato facta est affirmatio. At si non, quod est adverbium negativum, esset adjunctum, ita diceretur: Socrates sapiens non est, atque hoc modo mutata qualitate fieret de affirmatione negatio. Est igitur et non est, non sunt termini, sed, ut dictum est, significatio qualitatis. Eadem omnia etiam in indefinita propositione conveniunt; quod si sint tales orationes, Socrates est, dies est, est vi g. mina fungitur, scilicet prædicati, est enim verbum de Socrate et die prædicatum, et signi qualitatis, idem namque est solum positum affirmationem efficit, cum negativo adverbio negationem. At si sint propositiones quæ differentias secum habeant quantitatum, ut sunt universales ac particulares, eadem vis permanet terminorum; omnis enim ac nullus, et quidam, terminis non annumerantur, sed enuntiationum significant qualitatem. Atque ideo recte quod subjicitur ac prædicatur termini nuncupati sunt, quoniam in eos tantum resolvitur propositio. Cætera enim quæ simplicibus enuntiationibus adjunguntur, aut qualitatem propositionum retinent, aut quantitatem significant. Propositionum vero simplicium alia sunt quæ in nulla parte conveniunt, ut Plato philosophus est, et virtus bona est; utraque enim aliud quiddam de alio prædicatur, nec habent aliquid in proponendi ratione commune. Illa enim Platonein philosophum dicit, illa virtutem bonam esse pronuntiat. Alia vero sunt quæ aliqua terminorum participatione junguntur. Id autem duobus fieri modis potest, aut enim ordine eodem, aut per ordinis commutationem. Eodem vero ordine duplici modo, si vel simplices terminos in utrisque constitutas, vel si per oppositionem fiat participatio terminorum: quod tribus neque amplius continget modis, nam vel prædicato, vel subjecto, vel utrisque terminis negatio copulatur. Ordinis etiam commutatione conveniunt duobus modis, aut enim per simplicem terminorum prædicationem, aut per eorundem terminorum oppositionem. Hæc quoque oppositio terminorum triplicem recipit modum, cum negatio vel prædicato, vel subjecto, vel utrisque conjungitur; illæ vero quæ altero termino participant et tribus modis, vel cum in una propositione quod prædicatur in altera subjectum est, vel cum idem in utrisque prædicatur, vel cum idem in utrisque subjectus est. Et quoniam omnium sibi met convenientium propositionum ordinatissimam fecimus divisionem, nunc de singulis quibusque tractemus, ac primum de ea propositionum convenientia, quæ cum utrisque participet terminis, participandi tamen ordinem servant, ea est hujusmodi, omnis homo sapiens est, nullus homo sapiens est. Utraque

A enim propositio hominem subjicit, et prædicat sapientiam, et cum utroque termino congruant, sunt tamen diversæ, quoniam hæc affirmatio est, illa negatio. Et hoc quidem exempli gratia dictum sit, plenius vero fiet de tali participatione tractatus hoc modo. Cunctarum simplicium propositionum differentias, vel in qualitate, vel in quantitate sitas esse ostendimus; in quantitate cum universaliter pronuntiat [F. pronuntiantur], vel particulariter, vel indefinite, vel singulariter proferuntur, in qualitate vero cum hæc quidem affirmativæ sunt, illæ vero negativæ. Si igitur duas affirmativas aggregamus, sunt mixtæ cum utrisque octo differentias, quæ simul qualitatem quantitatemque contineant. Sunt autem mixtæ hæc, affirmatio universalis, negatio universalis, affirmatio particularis, negatio particularis, affirmatio indefinita, negatio indefinita, affirmatio singularis, negatio singularis. Quarum quidem indefinitas singularesque segregemus, et de universalibus ac particularibus disseramus. Describatur ergo universalis primum affirmatio, omnis homo justus est, cujus adversum tenet locum negativa propositio universalis, nullus homo justus est, item sub universali affirmatione ponatur particularis affirmatio, quidam homo justus est, hanc adversa fronte respiciat, sitque universali negativæ supposita particularis negatio, quidam homo justus non est.

Universalis affirmatio : Universalis negatio :
 Omnis homo justus est. Nullus homo justus est.
 Quidam homo justus est, Quidam homo justus non est,
 C particularis affirmatio. particularis negatio.

Harum igitur affirmatio atque negatio universalis qualitate quidem discrepant, sed quantitate concordant; nam quod hæc quidem affirmatio est, illa vero negativa est, sunt in qualitate diversæ, quia vero utraque universalis est, quantitate conveniunt. Harum igitur vel utrasque falsas, vel unam veram, alteram falsam recipere possibile est, utraque autem simul veræ nequeunt inveniri, nam in proposita descriptione affirmatio quæ est, omnis homo justus est, et negatio quæ est, nullus homo justus est, cum utraque sint universales, neutra tamen est vera. At si sit affirmatio, omnis homo animal est, atque universaliter denegetur ita, nullus homo animal est, vel ita, omnis homo lapis est, nullus homo lapis est, unam veram, alteram falsam esse necesse est. Atque ideo quoties ea prædicantur quæ et convenire subjecto et ab eo valeant segregari, et universaliter illa confirmat, hæc deneget, utrasque falsas contingit, et superius positus declaratur exemplis. Justitia enim cum esse in hominibus possit, non tamen ita hominibus inhæsit, ut ab eis separari nullo modo queat, atque ideo neque omnis homo justus est, neque omnis homo justus non est, contingit utrasque mentiri; at si tale sit quod a subjecto abstrahi separarique non possit, vel quod nunquam possit evenire subjecto, et quæ universaliter affirmativa est universaliter abnuatur, evenit uni veritatem, alteri semper adesse mendacium. sed ita ut si a subjecto quod prædicatur non

potest segregari, vera sit semper affirmatio, falsa negatio; at si quod evenire non potest prædicatur, affirmatio quidem falsa sit, sed vera sit negatio. Nam quoniam animal non ab homine potest segregari, quæ hominem animal esse confirmat vera est, falsa vero illa quæ denegat; item si quod non potest fieri prædicatur, fiatque affirmatio, omnem hominem esse lapidem, idque adversa propositio neget, nullumque hominem lapidem esse concedat, negatio quidem veritati, affirmatio autem juncta est mendacio: simul autem veras esse affirmationem universalem, universalemque negationem nulla poterunt exempla monstrare. Atque ideo universalis quidem affirmatio, universalisque negatio contraria dicuntur, nam ut in contrariis aliquid medium continentibus potest neutrum inesse subjecto, ut corpus neque nigrum sit neque album, quoniam est quod præ er ea esse possit, ut rubrum, itemque in contrariis medietate carentibus necesse est alterum semper inesse subjecto, ut omne animal aut dormit aut vigilat, quoniam inter dormire ac vigilare nihil medium est; ut autem simul atque in eodem utraque contraria reperiantur fieri nequit. Ita etiam in universalibus affirmatione ac negatione: ut utraque falsæ sint, exemplo contrariorum aliquid medium claudunt; vel altera vera, falsa vero altera, sicut in contrariis quæ medio carent fieri posse manifestum est; sed impossibile est ut utriusque sententia in veritate conveniat, sicut nulla contraria simul esse patiuntur. Atque ideo universalis affirmatio universalisque negatio contrariæ nominantur. Hæc igitur non eam vim ipsa semper adversitate conservant, ut eis sit perpetua atque inconciliata discordia, nec se semper invicem perimunt, quæ cum sententia dissideant, communi tamen falsitate concordant. Si igitur earum una submota sit, non necesse est ut esse altera consequatur: fieri enim potest ut neutra sit, velut si omnem justum esse hominem destruat, non est consequens ut nullus homo sit justus. Quæ autem sub his propositionibus collocantur, id est particularis affirmativa atque negatio, subcontrariæ nomen habent, idcirco quod universalitati particulare commune subjectum est; cum igitur universales intelliguntur esse contrariæ, subcontrariæ esse necesse est quæ sub universalibus contrariis collocantur. Horum quoque quantitas est eadem, quoniam utraque sunt particulares; diversa qualitas intelligitur, quoniam affirmatio hæc est, illa vero negatio; sed quanquam contrariis videantur esse subjectæ, converso tamen modo particulares in veritate sibimet, non in falsitate consentiunt. Nam ut hæc verum, falsum illa pronuntiet, atque utraque sint veræ facile propositis declaratur exemplis; ut vero utraque falsæ sint, non potest inveniri. Nam si quod neque separari, neque possit adesse subjecto, alterutra enuntiet proposita, una est veritati, altera cognata mendacio. Et siquidem quod a subjecto separari non potest prædicatur, affirmatio sola veritatis calculum tenet; at si quod subjecto impossibile adesse dicatur, sola obtinet negatio veritatem, ut

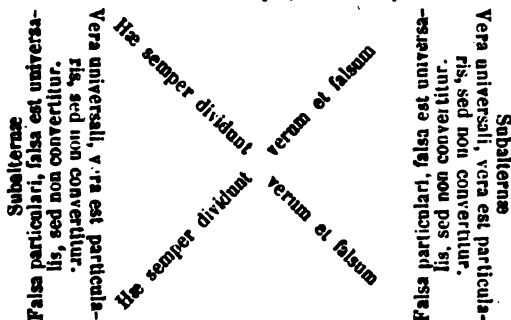
A si quis enuntiet, quidam homo animal est, et alius neget, quidam homo animal non est, vel ita, quidam homo lapis est, quidam homo lapis non est, utraque affirmationum negationumque oppositio verum inter falsumque partitur. Sed in prioribus quidem affirmatio, in posterioribus autem vera negatio est. At si quod evenire quidem possit, sed a subjecto tamen aliquando valeat segregari, affirmatio particularis, negatioque pronuntietur, utrasque veras esse necesse est, ut quidam homo justus est, quidam homo justus non est; ut vero utraque falsæ sint, nulla poterunt exempla congruere. Quocirca ne ista quidem quas subcontrarias appellamus semper sese invicem perimunt, quandoquidem aliquoties in veritate concordant. At si omnibus differentiis dissidentibus ac invicem destruentes invenire conemur, respiciendæ sunt angulares; hæc vero sunt universalis affirmatio et negatio particularis, vel universalis negatio et affirmatio particularis; his enim tanta inter se discordia manifesta est, ut neque in falsitate unquam, neque in veritate conveniant, semperque necesse est cum affirmatio sit vera, negationem esse mendacem, cum negationi adsit veritas, affirmationi esse propriam falsitatem. At primum cum geminas esse propositionum differentias dixerimus in qualitate sci licet et quantitate, harum et qualitas divisa esse probatur et quantitas: nam quod hæc affirmatio est, illa negatio, in qualitate dissentiunt; quod vero hæc universalis, illa particularis quantitate discordant. Item neque in falsitate, neque in veritate unquam poterunt convenire. Sive enim de his quæ a subjecto abesse non possunt, unam semper veram esse necesse est, alteram falsam, nam si talis terminus prædicatur, ut cum vel adesse subjecto vel non adesse contingat, universales semper falsæ sunt, particulares veræ sunt, si quis enim ita proponat, omnis homo justus est, atque alius neget, quidam homo justus non est, universalis affirmatio falsa est, particularis est vera negatio, similiter autem si quis ita pronuntiet, nullus homo justus est, universalis negationis falsa, particularis affirmationis vera sententia est; ita in his quæ vel adesse subjecto, vel abesse contingant, universales falsitati conjunctæ sunt, particulares obtinent veritatem. At si tales termini sint, qui separari atque a subjecto dividi nequeant, sive illa sit universalis, sive particularis, hærebit semper affirmationi veritas, negationi mendacium, ut si quis universaliter enuntiet omnem hominem esse animal, aliusque particulariter neget, quendam hominem non esse animal, affirmatio universalis verum loquitur, particularis negativæ falsa sententia est. Item si quis universaliter negando proponat nullum hominem esse animal, particularem affirmationem veritas sequitur, hæret universalis negatio falsitati; quod si sint quæ prædicantur et nunquam possint adesse subjecto, seu illa universaliter seu particulariter proponantur, negationes ornat veritas, affirmationes falsitas decolorat. Si quis enim confirmat dicens omnem hominem lapidem esse, aliusque

quemdam hominem non esse lapidem respondeat, universalem affirmationem falsitas, particularem negationem veritas tenet; quod si ita quis universaliter neget, nullus homo lapis est, et particulariter affirmet, quidam homo lapis est, universali constat negatione veritas, particularis affirmatio non caret falsitate. Quoquo igitur modo prædicata vel subjecta mutaveris, si tamen universalem affirmativam particulari negativæ, vel universalem negativam particulari affirmativæ consortam a singulari consideratione committas, si hæc falsa, illam veram esse contingit, et si hæc vera est, illam falsam necesse est inveniri, atque idcirco has inter se oppositas et contradictorias nuncupamus. Et hactenus quidem affirmationes et negationes aversis intentionibus conferentes, quid in eis discordiæ ac diversitatis esset ostendimus; nunc universalem affirmationem particulari affirmativæ, et universalem negationem particulari negativæ ad veritatis falsitatisque convenientiam comparemus. Harum namque inter se nulla discordia est, atque ideo non de earum dissensu, sed de consensu potius videtur esse querendum. Primum igitur universalis affirmatio et particularis affirmatio subalternæ dicuntur, quoniam altera subjacet alteri, id est particularis affirmatio universali affirmationi supposita est atque subjecta, veluti pars intra totius semper ambitum latet; idemque de universali et particulari negativa dicendum est, subalternæ enim vocantur, quod superior atque amplior universalis negatio intra se particularem negationem claudit et continet. Hæc igitur tali ratione consequuntur, si enim universales in veritate præcedant, particulares veras esse necesse est, ut si quis universaliter affirmando proponat, omnem hominem animal, ea cum sit vera, particularis sibi affirmationis veritatem comitem trahit, ea vero est, quidam homo animal est. Nam si verum est omnem hominem esse animal, verum est esse aliquem; item si quis universaliter enuntiet nullum hominem esse lapidem, et verum dixerit, subjecta ei particularis negatio idem retinet, nec mentitur qui dixerit quemdam hominem lapidem non esse; ita igitur universalibus affirmatione ac negatione vera dicentibus, particularis affirmatio et negatio veram universalium sententiam consequuntur. At si universales falsæ sint, non necesse est particulares universalium consensu præbere mendacium, velut in his universalibus quæ proponunt omnem hominem esse justum, vel nullum hominem esse justum, quæ cum una sit affirmatio, altera negatio, utræque sunt falsæ; sed eas particularium falsitas non ex necessitate consequitur, nam et quemdam hominem esse justum, quæ particularis est affirmatio, vere quis dixerit, atque ideo falsis universalibus, particulares veras esse non necesse est. Quod enim universalis affirmatio falsa dicatur omnem hominem esse lapidem, errat particularis affirmatio quæ proponit quemdam hominem

esse lapidem. At si universalis negatio falsa proponatur, nullum hominem esse animal, non idcirco particularis erit vera negatio, si pronuntiet quemdam hominem non esse animal, atque ideo universalibus quidem in veritate manentibus, particulares necesse est universalium consentire veritati, at si universalibus falsitas inhærebit, particulares tum veras, tum etiam falsas esse possibile est, veras quidem si quid tale prædicetur quod adesse subjecto possit, et a subjecto valeat separari, falsas esse utrasque, affirmationem quidem particularem, si in eo sit universalis, falsa affirmatio quod subjecto non potest convenire, negationem particularem, si in eo universalis negatio mentiatur quod a subjecto non potest segregari, ut posita superius exempla declarant. Quod si ad veritatis et falsitatis consequentiam particulares propositiones locum principem sortiantur, contraria eis universalis propositionis ratione conveniunt. Nam si sint falsæ, particulares falsas esse necesse est; sin vero particulares veræ sint, tum universales veræ sunt, tum etiam falsæ. Nam si particularis affirmatio est falsa, quæ dicit aliquem hominem esse lapidem, universalis quoque affirmatio falsa est quæ proponit omnem hominem esse lapidem. Item si particularis est falsa negatio quæ decernit quemdam hominem non esse animal, falsa erit universalis negatio quæ nullum hominem animal esse contendit. At si particularis affirmatio vel negatio veræ sunt, idque prædicatur quod a subjecto dividi ac segregari queat, affirmationem negationemque universales non est dubium posse mentiri, ut quoniam veræ sint particulares quæ proponunt quemdam hominem esse justum, et quemdam hominem non esse justum, his suppositas universales falsas esse manifestum est, ut ea quæ dicit, omnis homo justus est, et nullus homo justus est. At si quid tale affirmatio particularis pronuntiet quo subjectum carere non possit, vera erit superposita affirmatio universalis, ut cum aliquis enuntiat quemdam hominem esse animal, huic universalis affirmatio in veritate consentit, quæ est omnis homo animal est. At si quid particularis negatio tale proponat, quod subjecto nequeat inhære, veritatem particularis negationis universalis negativæ veritas necesse est consequatur, ut cum aliquis dicit quemdam hominem lapidem non esse, consonat universalis veritas propositionis quæ nullum hominem lapidem esse pronuntiat: quo fit ut præcedentibus quidem universalibus veris, particulares veras esse necesse sit; præcedentibus vero in falsitate particularibus, universalium veritas non subsequatur; manentibus vero universalibus falsis, particulares mendacium dicere non sit necesse, sicut ne veræ quidem particularibus proponentibus, veram universalium necesse est esse sententiam. Et hoc quidem exempla docuerunt: ut autem firma demonstratione clarescat, utilis ad evidentiam rerum descriptio proponatur.

Universalis affirmatio. Contrariæ. Universalis negatio.

Hæ tum dividunt verum et falsum,
tum falsæ sunt utraq̃ue, veræ nunquam

Hæ tum dividunt verum et falsum,
tum veræ sunt, utraq̃ue falsæ nunquam

Particularis affirmatio. Subcontrariæ. Particularis negatio.

Ex his ergo quæ superius dicta sunt intelligi potest contrarias quidem vel verum inter se falsumque dividere, vel simul posse mentiri, veras simul esse non posse; subcontrarias vero vel utrasque veras esse, vel alteram veram, alteram falsam, nunquam tamen simul proferre mendacium; angulares autem neque in veritate unquam, neque in mendacio consonare, sed uni semper veram, alteri semper falsam esse sententiam: nunc demonstrandum est universalibus veris particulares non posse mentiri, falsis autem universalibus posse particulares non falsa proferre. Dico enim si universalis affirmatio sit vera, particularem quoque affirmationem veram futuram; nam si falsa est, erit vera quæ particulari affirmationi opponitur universalis negatio, sed posita est vera affirmatio universalis; hoc igitur modo utrasque simul veras esse contingit, affirmationem scilicet universalem, universalemque negationem, quod evenire non posse monstratum est; non igitur fieri potest ut affirmativa universali vera proposita, particularis affirmatio mentiatur. Rursus si vera est universalis negatio, particularem quoque negationem veram esse concedo, nam si falsam quis dixerit universalem affirmationem, quæ est ei opposita veram necessario esse fatebitur. At si universalis negatio vera esse proposita est, simul igitur universales negationem et affirmationem veras esse contingit: quod fieri non posse superius posita exempla docuerunt. At si falsa est universalis affirmatio, particularis vel falsum poterit enuntiare vel verum: quo posito nihil impossibile comitatur, sive enim falsa sit, erit vera negatio universalis, seu vera illa sit, universalem negationem falsitas obtinebit. Quod fit ut falsa universali affirmatione, universalis negatio, tum ei falsitate consonet, tum ab ea veritate discordet, quod non esse impossibile superioribus docetur exemplis. Eodem quoque modo et si universalis negatio falsa sit, particularem negationem, vel veram, vel falsam esse possibile est, neque idcirco aliquid sequitur incongruum. Particu-

A lari namque negatione vera, universalis affirmatio mentietur; eadem falsa, verum universalis affirmatio pronuntiat: quo fit ut falsa universali negatione proposita, affirmationem universalem tum veram, tum falsam rationis demonstret eventus, quod impossibile non est. Rursus si particulares falsæ sunt, universalis quoque falsitas sequitur. Nam si particularis affirmativa pronuntiet mendacium, universali quoque affirmationi falsitas inhærebit, nam si hæc vera est, falsa erit ei opposita negatio particularis; sed affirmationem particularem constituimus esse mendacem, simul igitur particularis affirmatio et negatio falsa sunt, quod esse inconveniens præcedens tractatus declaravit. Item, si particularis negatio falsa dicatur, universalis quoque negationis falsitas consonabit:

B nam si negatio universalis vera est, falsa est opposita, quæ est affirmatio particularis, quomodo utrasque particulares, affirmationem scilicet ac negationem, simul falsas esse contingit, quod fieri non posse prædiximus. At si vera sit affirmatio particularis, falsa vel vera universalis affirmatio esse potest: sed si falsa sit particularis, negationem veram esse necesse est; si vera sit, habebit particularis negativa mendacium. Sed cum vera sit affirmatio particularis, negationem particularem vel falsam esse, vel veram nihil est impossibile. Rursus si negatio particularis teneat veritatem, universalis negatio vel veritatem tenere potest, vel proferre mendacium. Nam si vera est, oppositam affirmationem particularem falsam esse manifestum est; si falsa est, veritatem particularis affirmativa custodiet: quo fit ut si particularis negatio teneat veritatem, affirmatio particularis vera vel falsa sit, quorum neutrum impossibile non esse præmissa docuerunt, atque hæc quidem de universalibus dicta sufficiant. Nunc de infinitis ac singularibus disseramus, quarum quidem indefinitæ sunt, quibus nulla significatio determinationis adjungitur, sed præter universalis et particularis intelligentiam quantitatis proferuntur, ut homo justus est, homo justus non est, quibus tametsi ut, dictum est, nulla significatio determinationis adjungitur, vim tamen obtinent particularium propositionum. Namque ut illæ quas subcontrarias in priore descriptione signavimus, alias quidem inter se verum falsumque distribuunt, alias quidem invicem veritate conspirant, nunquam tamen simul videntur posse mentiri, ita etiam indefinitæ, siquidem tale est quod enuntiat quod subjecto semper inesse necesse sit, affirmatio est vera, falsa negatio, ut in his propositionibus: homo animal est, homo animal non est. At si id in indefinitis propositionibus efferatur quod subjecti natura non suscipit, negatio quidem vera est, sed affirmatio juncta est falsitati, ut si quis dicat: homo lapis est, homo lapis non est, ut vero utraq̃ue in pronuntianda falsitate consentiant, non potest inveniri. Eadem tamen ab universalibus affirmativis atque negativis, ita dissentiant, ut quoquo modo subjecta permutes, una semper veritatis, altera sit semper plena mendacii. Exemplum vero hujusmodi præ-

dicati, quod subjecto semper inhereat, hoc est, A
 omnis homo animal est, homo animal non est, nul-
 lus homo animal est, homo animal est. Hic indefinitæ
 vi eadem funguntur qua et particularis, hujus vero
 quod nunquam inhæret, hoc est, omnis homo lapis
 est, homo lapis non est. Nullus homo lapis est, homo
 lapis est, in his quoque indefinitæ universalibus
 oppositæ per unamquamque oppositionem unam ve-
 ram, falsam alteram reddiderunt, item quod susci-
 pere subjecti naturam valeat et possit amittere.
 Omnis homo justus est, homo justus non est. Nullus
 homo justus est, homo justus est, in his etiam indefi-
 nitæ particularibus immutatæ sunt, quæ universa-
 libus objecta per unamquamque propositionum ad-
 versitatem, uni semper verum, alteri divisere men-
 dacium. Præterea quoquo modo terminorum exempla B
 ponantur, si affirmationes, affirmationibus, nega-
 tiones negationibus comparemus, universalibus veris
 indefinitarum veritas provenit, ut cum veræ sunt,
 omnem hominem esse animal, et nullum hominem
 esse lapidem, constat veritas indefinitis quæ propo-
 nunt, et hominem animal esse, et hominem lapidem
 non esse. At si universalium falsitas antecedat, indefi-
 nitarum vel veritas, vel mendacium variabit, hoc
 modo. Falsa enim est universalis enuntiatio quæ pro-
 ponit omnem hominem esse justum; sed ea quæ di-
 cit hominem esse justum, tenet in humanæ naturæ
 parte veritatem. Nam si non habet omnis homo justitiam,
 cum tamen aliquis habeat, vere dici potest homi-
 nem esse justum. Item, cum proponitur universa-
 liter, nullus homo justus est, falsum est, at si id C
 indefinite denegetur, a veritate non discrepat. Nam
 cum sit aliquis homo non justus, non mentietur qui
 pronuntiaverit hominem esse non justum. Item cum
 sit falsa quæ universaliter affirmat dicens omnem
 hominem esse lapidem, falsa est quæ idem indefinita
 enuntiatione confirmat dicens hominem esse lapi-
 dem. Rursus cum sit falsa negatio per quam pro-
 ponitur nullum hominem esse animal, falsa est indefi-
 nita negatio quæ pronuntiat hominem non esse
 animal. Hic quoque particularium similitudo servata
 est. Nam in subalternis vera universalitas veritatem
 particularitatis trahebat. Falsa vero universalitas
 nec veritatis, nec mendacii necessitatem particula-
 ribus afferebat. Eadem omnia universalium atque
 indefinitarum collatione proveniunt. Rursus indefi-
 nitas primum falsas constet, universales quoque ne-
 cesse est esse mendaces, ut si falsum sit esse homi-
 nem justum, falsum erit omnem hominem esse ju-
 stum, quandoquidem non capit veritatem, si justus
 vel unus homo non fuerit. Item, si indefinita negatio
 mentiatur, verum universalis negatio non habebit,
 veluti si falsa sit ea quæ dicit hominem non esse
 justum, quandoquidem non potest universaliter ab
 homine denegari, si vel uni hominum probabitur
 adesse justitia. At si indefinitæ sententiam veritatis
 obtineant, universales tum veras, tum eveniet esse
 mendaces: velut cum dicimus hominem esse justum,
 verum est, est enim homo qui justitia non careat.

Hujus universalis negatio mentietur, cum quis dixe-
 rit nullum hominem esse justum. At si id affirma-
 bitur indefinite quod a subjecto divelli secernique
 non possit, vera nihilominus erit affirmativa quæ
 proponit omnem hominem esse animal. At si id
 quod subjecti naturam non recipit proponit indefinita
 negatio, veluti si dicat hominem lapidem non esse,
 nihil ab ejus veritate universalis negativa dissentiet,
 ut ea quæ nullum animal esse proponit. Nihil igitur
 dubium est indefinitas particularibus esse consimiles,
 eandemque vim veritatis ac falsitatis significationi-
 bus obtinere: de quibus sufficienter dictum est. Nunc
 de singularibus explicemus, quæ nihil superioribus
 similes exstant. Illæ namque quoniam constituiebant
 universale subjectum, de quo prædicatum terminum
 dicerent, idcirco suscipiebant etiam differentias
 quantitatis. Nam quod universale est et universaliter
 et particulariter et indefinite poterit pronuntiari. At
 hæ quæ unum aliquid ponunt, singulariter atque in-
 dividue differentias quantitatis habere non possunt,
 atque ideo sola in eis relinquitur discrepantia quali-
 tatis, quod hæc quidem affirmatio, illa vero negatio.
 Semper igitur inter se affirmatio et negatio singu-
 laris verum falsumque distribuent, si non cætera
 impediant quæ sensum in alias atque in alias signi-
 ficationes solent deflectere ac detorquere. Cum vero
 unum atque idem prædicatum atque subjectum in af-
 firmatione et negatione constiterit, uno eodemque
 sumptum tempore, uno eodemque prolatum modo,
 ad unum atque idem relatum, de una atque eadem D
 parte propositum, necesse est ex his unam semper
 esse veram, alteram semper esse falsam. Nam sive
 æquivocos terminos sumant, sive non ad idem tem-
 pus procedant, sive alius utrisque insit modus, sive
 ad alias partes vel ad aliquid aliud referantur, veras
 utrasque esse contingit. Age enim æquivocum ter-
 minum sumat affirmatio, dicatque, Cato Uticæ se
 peremit, negetque negatio, Cato se Uticæ non per-
 emit. Hic igitur utræque sunt veræ, quoniam Cato
 æquivocum est. Namque Cato prætorius Uticæ sibi
 manus intulit, Cato vero censorius minime. Item
 proponatur affirmativa hoc modo, Nocte lucet, nega-
 tio respondeat, Nocte non lucet. Hic igitur lucere
 æquivocum est. Atque ideo nihil impedit quominus
 utræque in veritate permaneant. Affirmatio namque
 cum dicit lucere nocte, lunæ loquitur lucem. Illa vero
 cum negat, de solis luce significat. Hic igitur æqui-
 vocum prædicatum utrasque verum conservare per-
 misit. Item si quis de Socrate proponat dicens, So-
 crates sedet, atque alius neget, Socrates non sedet,
 utræque veræ esse queunt, si ad diversa tempora
 referantur. Potest enim nunc quidem Socrates se-
 dere, alio vero tempore non sedere. Rursus si quis
 humani oculi colorem nigrum esse confirmet, alius-
 que nigrum non esse contendat, utrique verum lo-
 quentur, si ad singulas oculi partes affirmatio nega-
 tioque referantur. Nam quod circa orbem est qui
 medius pupulam tenet, album est. Ipse vero orbis
 niger visitur. Rursus si de Socrate inter duos locato

quis dixerit: Socrates dexter est, aliusque respondeat, Socrates dexter non est, utrisque constare veritas potest. Ad eum qui cum sinistra Socratis est, dexter est. Ad eum vero cuius laevo lateris pars Socratis dextra coniungitur, dexter non est. Item, si quis ovum animal esse constituat, aliusque ovum animal esse neget, utraque a veritate non dissonant: namque ovum potestate animal est, actu animal non est. Ita igitur inter se singularium subjectorum propositiones verum falsumque distribuent, ut unam veritatem necesse sit habere, alteram mendacium, si neque quod subjectum est, neque quod prædicatum, aliqua sit æquivocatione confusum ad idem tempus, ad easdem partes, ad eundem modum, eandemque rem ad quam affirmatio retulit ea quæ proponuntur in negatione afferatur, ut si quis de Socrate pronuntiet, Socrates calvus est, Socrates calvus non est. Si igitur de Socrate eodem affirmatio negatioque proponant, si eandem calvitii significationem affirmatio sumpserit et negatio, si eandem utraque capitis partem loquantur, si vel actum utraque potestatemve significant, si nulla diversitate temporis erretur, si non ad aliam affirmatio,

Omnis homo rationalis est.
Nullus homo rationalis est.
Quidam homo rationalis est.
Quidam homo rationalis non est

Omnis homo grammaticus est.
Nullus homo grammaticus est.
Quidam homo grammaticus est,
Quidam homo grammaticus non est.

Omnis homo lapis est.
Nullus homo lapis est.
Quidam homo lapis est.
Quidam homo lapis non est.

Omnis homo justus est.
Nullus homo justus est.
Quidam homo justus est.
Quidam homo justus non est.

Omnis homo risibilis est.
Nullus homo risibilis est.
Quidam homo risibilis est.
Quidam homo risibilis non est.

Harum igitur talis est consocianda falsitate vel veritate proprietas, ut affirmationes quidem inter se universales particularesque negationes vel in veritate vel in mendacio consentire queant, vel verum inter se falsumque dividere. Si quid enim de subjecto tale prædicatur quod vel de subjecto nequeat segregari, ut ab homine rationabilitas, vel a subjecto quidem recedere queat, sed subjecti naturam non possit æquare, ut hominis grammaticus, unam veram, alteram falsam esse proveniet. Nam qui dicit, omnis homo rationalis est, verum loquitur, et qui dixerit, omnis non homo non rationalis est mentietur. Divinæ namque substantiæ rationis quidem compotes sunt, sed homines non sunt. Item si quis

ad alium negatio referatur, una semper veritati conjuncta est, retinet semper altera falsitatem. Quoniam de ea convenientia propositionum quæ utrisque simplicibus terminis eodemque ordine captaretur explicui, nunc de ea participatione dicendum est quæ et utrosque terminos et eundem ordinem servat; hoc autem (ut dictum est) tribus contingere modis potest, aut enim prædicatus tantum, aut subjectus terminus, aut uterque cum negatione proponitur. At tum enuntiatio vel ab infinito subjecto, vel ab infinito prædicato, vel ab infinitis utrisque consistit. Quoties enim nomini negatio subjungitur, nomen redditur infinitum. Atque ideo per oppositionem participatio fieri dicitur. Nomini enim simplici semper infinitum nomen opponitur, ut homo, non homo, animal, non animal, et cætera: quæ cum ita sicut, dissonantur simplices, atque ex earum natura cæteras coligamus. Primo igitur propositionum series describatur, ea scilicet quæ utrisque jungitur finitis, propositisque simplicibus ita ex infinitis omnibus copularumque propositionum ordo iungatur, ut affirmationes affirmationibus, negationes negationibus, adversis frontibus collocentur.

Omnis non homo non rationalis est.
Nullus non homo non rationalis est.
Quidam non homo non rationalis est.
Quidam non homo non rationalis non est.

Omnis non homo non grammaticus est.
Nullus non homo non grammaticus est.
Quidam non homo non grammaticus est.
Quidam non homo non grammaticus non est.

Omnis non homo non lapis est.
Nullus non homo non lapis est.
Quidam non homo non lapis est.
Quidam non homo non lapis non est.

Omnis non homo non justus est.
Nullus non homo non justus est.
Quidam non homo non justus est.
Quidam non homo non justus non est.

Omnis non homo non risibilis est.
Nullus non homo non risibilis est.
Quidam non homo non risibilis est.
Quidam non homo non risibilis non est.

pronuntiet, omnis homo grammaticus est, falsum dixerit. At qui proponit, omnis non homo non grammaticus est, verum dixerit. Nam qui homo non est, grammaticus esse non potest. At si id de subjecto prædicetur quod vel nunquam subjecto valeat convenire, ut lapis homini, vel conveniens ab eo possit abscedere, cum sit majus atque universalius subjecto, ut justitia homini, simul utrisque falsitas provenit. Nam si quis dicit, omnis homo lapis est, falsam fecerit propositionem. Eodem quoque modo qui dixerit, omnis non homo non lapis est, cum silex homo non sit, sed lapis. Item propositio, omnis homo justus est, falsa est, cuius sequitur falsitatem, omnis non homo non justus est. Nam

divinis substantiis adest semper justitia, cum non sit humanitas. At si quid tale de subjecto prædicetur quod et semper ei copuletur, neque tamen subjectum possit excedere, ut risibile homini, utrinque sententia in significandi veritate concurrat, omnis homo risibilis est, vera est, omnis non homo non risibilis est, hæc retinet veritatem. Nam quia risibile hominis proprium est, recte dicitur non esse risibile quidquid homo non fuerit. Eadem omnia in particulari negatione redduntur. Nam sive quæ sunt majora subjecto atque ab eo discedere nequeunt, ut rationalitas ab homine, vel quæ discedunt quidem, sed sunt majora subjecto, ut grammaticus homine, de subjecto prædicentur, unam veram, alteram falsam faciant. Nam qui dicit, quidam homo rationalis non est, falsum proposuit; qui vero respondet, quidam non homo non rationalis non est, verum loquitur. Divina quippe substantia non est quidam homo, sed carere non potest humanæ ratione naturæ. Item, quidam homo grammaticus non est, vera est, sed falsa est si dicam, quidam non homo non grammaticus non est. Cum illud sit verius, quoniam qui homo non fuerit, non potest esse grammaticus. At si quæ vel nunquam de subjecto possunt vere prædicari, ut lapis de homine, vel prædicantur quidem et sunt majora subjecto, sed ab eo discedere separarique patiuntur, ut justitia ab homine, veras protinus utrasque conservant. Nam qui dicit, quidam homo lapis non est, verum dixerit. At si quis respondeat, quidam non homo non lapis non est, is quoque verum dixerit; si quidem de silice vel de hujusmodi cæteris velit intelligi, quæ cum non sint homines, non lapides non sunt. Item, quidam homo justus non est, propositio veritatem tenet. Sed ne illa quidem falsa est quæ proponit quemdam non hominem non justum non esse; hoc enim, ut dictum est, divinis substantiis invenitur, ut justitiam teneant, quamvis ab hominis definitione se junctæ sunt. Item, si id quod abesse non potest, et sit æquale subjecto, de eodem subjecto prædicetur, ut risibile homini, incurrit utrisque mendacium. Nam quidam homo risibilis non est, falsa est, cujus falsitati sese æmulam præstat quæ proponit, quidam non homo non risibile non est, quasi qui homo non sit possit esse risibilis. Ita

A igitur quidem in affirmationibus universalibus et particularibus negativis veritas falsitasque et simul aliquoties invenitur, et inter utrasque dividitur. Negationes vero universales et particulares affirmationes non simili respondent modo. Sed negationes quidem universales, unam verum dicere, alteram falsam, simul utrasque falsas esse possibile est. Simul autem veras nunquam esse contingit. Nam si id quod adesse subjecto non potest, prædicetur, ut lapis homini, unam veram faciunt, alteram falsam, ut est, nullus homo lapis est, vera est, falsa est quæ proponit, nullus non homo non lapis est, omnia quippe animalia præter hominem ita non sunt lapides, sicut ab hominum natura se juncta sunt. Quidquid vero aliud de subjecto prædicetur, neutri constare veritas potest: ut si quis proponat, nullus homo rationalis est, falsum dixerit; aliusque respondeat, nullus non homo non rationalis est, hanc quoque convincit ratio mentiri, equus quippe non homo est, nec eum quis dixerit rationis esse participem; ut autem simul veræ sint, nullus poterit terminus approbare. Particulares autem affirmativæ in differentiam veritatis falsitatisque discedunt, quoties aliquid tale de subjecto dicitur, quod nunquam possit adesse subjecto, ut lapis: nam si quis enuntiet, quidam homo lapis est, falsa propositio est; at si quis respondeat, quidam non homo non lapis est, tenet contrariam veritatem, equus quippe non homo est, nec lapis esse dicitur. Quidquid vero aliud de subjecto prædicabitur, est eas in veritatis significationem convenire, ut, quidam homo rationalis est, vera est, quidam non homo non rationalis est, huic quoque veritas constat, equus quippe non homo est, nec ratione subsistit; ut vero simul falsæ sint, nullis reperietur exemplis. Ad hunc igitur modum et de cæteris quæ vel subjectum vel prædicatum retinent infinitam, ad veritatis falsitatisque consensum enuntiationum proprietates consideranda est, de quibus modo breviter quid eveniat tetigisse sufficiat, singula vero lectoris exploranda diligentia, et per convenientes terminos rimanda permittimus. Disponantur igitur propositiones quæ ex utrisque simplicibus terminis constant, easque quarum subjectum tantum abnuatur ex adversa parte respiciant.

Simplexes.

Omnis homo rationalis est.
Nullus homo rationalis est.
Quidam homo rationalis est.
Quidam homo rationalis non est.

Omnis homo risibilis est.
Nullus homo risibilis est.
Quidam homo risibilis est.
Quidam homo risibilis non est.

Omnis homo justus est.
Nullus homo justus est.
Quidam homo justus est.
Quidam homo justus non est.

Ex subjectis finitis.

Omnis non homo rationalis est.
Nullus non homo rationalis est.
Quidam non homo rationalis est.
Quidam non homo rationalis non est.

Omnis non homo risibilis est.
Nullus non homo risibilis est.
Quidam non homo risibilis est.
Quidam non homo risibilis non est.

Omnis non homo justus est.
Nullus non homo justus est.
Quidam non homo justus est.
Quidam non homo justus non est.

Omnis homo grammaticus est.	Omnis non homo grammaticus est.
Nullus homo grammaticus est.	Nullus non homo grammaticus est.
Quidam homo grammaticus est.	Quidam non homo grammaticus est.
Quidam homo grammaticus non est.	Quidam non homo grammaticus non est.
Omnis homo lapis est.	Omnis non homo lapis est.
Nullus homo lapis est.	Nullus non homo lapis est.
Quidam homo lapis est.	Quidam non homo lapis est.
Quidam homo lapis non est.	Quidam non homo lapis non est.

In harum igitur affirmationibus quidem universalibus veritas et falsitas distribuitur, si quid tale de subjecto prædicetur quod abesse non possit, sive illud majus sit, ut animal homine, sive æquale, ut risibile homini. In his enim unam veram, alteram falsam esse necesse est, quidquid vero præter ea fuerit prædicatum, unam semper veritas, alteram semper falsitas non sequetur: ut autem simul veræ sint nequit ostendi. Particularium vero in affirmationibus quidem, siquidem ea prædicentur quæ valeant transire subjectum, sive ab eo separari nequeunt, ut animal ab homine, seu possint, ut justitia ab homine,

Simplices.

Omnis homo lapis est.
Nullus homo lapis est.
Quidam homo lapis est.
Quidam homo lapis non est.
Omnis homo animal est.
Nullus homo animal est.
Quidam homo animal est.
Quidam homo animal non est.
Omnis homo risibilis est.
Nullus homo risibilis est.
Quidam homo risibilis est.
Quidam homo risibilis non est.
Omnis homo justus est.
Nullus homo justus est.
Quidam homo justus est.
Quidam homo justus non est.
Omnis homo grammaticus est.
Nullus homo grammaticus est.
Quidam homo grammaticus est.
Quidam homo grammaticus non est.

Harum igitur affirmationes universales, siquidem prædicent quod subjecto nequeat convenire, ut lapis homini, vel a subjecto, cum sit æquale vel sit majus, non possit abscedere, ut animal vel risibile ab homine, unam semper necesse est veritatem, alteram proferre mendacium: quidquid vero præter ea fuerit prædicatum, utrisque falsitas invenitur, ut ad veritatem convenire non possint. Negationes vero universales siquidem id de subjecto prædicent quod subjecto adesse possit et abesse, ita ut excedat, ut virtus hominem, vel id quod adesse quidem queat, sed non possit adæquare subjectum, ut grammaticus hominem, utraque in falsitate communicant. Quidquid vero aliud fuerit prædicatum, unam veritas, alteram falsitas consequetur; ut autem simul veræ sint, nequit ostendi. Particularium vero affirmationes quidem simul veræ sunt, si id quod vel adesse possit

A loquitur utraque vera sententia. Quidquid vero præter ea fuerit prædicatum, unam veritas, alteram falsitas tenet; falsæ vero simul nequeunt inveniri. Negationes vero particulares siquidem id prædicent quod a subjecto non possit abscedere, sive illud majus sit, ut rationale homine, seu æquale, ut risibile homini, uni constabit veritas, altera mentietur. Si quid vero præter ea fuerit prædicatum, veras semper utrasque constat, et in eas communis falsitas nunquam possit incidere. Item disponantur in ordinem primum quidem simplices, has e regione respiciant quæ subjecto simplici denegantur prædicato.

Ex infinito prædicato.

Omnis homo non lapis est.
Nullus homo non lapis est.
Quidam homo non lapis est.
Quidam homo non lapis non est.
Omnis homo non animal est.
Nullus homo non animal est.
Quidam homo non animal est.
Quidam homo non animal non est.
Omnis homo non risibilis est.
Nullus homo non risibilis est.
Quidam homo non risibilis est.
Quidam homo non risibilis non est.
Omnis homo non justus est.
Nullus homo non justus est.
Quidam homo non justus est.
Quidam homo non justus non est.
Omnis homo non grammaticus est.
Nullus homo non grammaticus est.
Quidam homo non grammaticus est.
Quidam homo non grammaticus non est.

B vel abesse prædicetur, sive illud majus sit, ut justitia homine, seu minus, ut grammaticus ab homine. Si quid vero aliud fuerit prædicatum, veritas in eas ac falsitas distribuitur, ita ut nunquam communem consoneat falsitatem. Particulares quoque negativæ in similibus terminis veritate concordant. Nam si quod adesse vel abesse potest, sive illud majus sit, ut justus ab homine, sive minus, ut grammaticus ab homine, de subjecto prædicetur, veritas utrisque constabit. In aliis vero cunctis prædicationibus uni veritas, alteri falsitas cedit. Nunquam tamen utraque in prodenda falsitate consentient. Præter hanc autem inter se convenientiam propositionum, habent aliquid hæc proprium quæ prædicatum adjecta negatione pronuntiant, quod cæteris inesse non possit. C Affirmationes namque negationibus, negationesque affirmationibus, quarum universalis est propositio,

itemque particulares affirmationes negationibus, negationes affirmationibus ita conveniunt, ut nunquam neque in falsitate, neque in veritate discordent. Convenientium autem ordinem semperque describimus, quas si quis in superius posita respexerit, videbit angulariter conversas.

Omnis homo rationalis est	Conveniunt	Nullus homo non rationalis est.
Omnis homo non rationalis est	Conveniunt	Nullus homo rationalis est.
Quidam homo non rationalis est	Conveniunt	Quidam homo rationalis non est.
Quidam homo rationalis est	Conveniunt	Quidam homo non rationalis non est.

Quod ideo in his tantum videtur evenire, quod de eodem subjecto uterque intelligitur ordo oppositionis. Nam quæ dicit, omnis homo rationalis est, de homine rationale prædicavit; item quæ proponit, omnis homo non rationalis est, de eodem homine rationale se iuxit, ut merito simplices affirmationes negationi consentiant. At non in aliis intelligitur idem esse subjectum. Nam et illa quæ proponit omnem non hominem esse rationalem, et illa quæ enuntiat omnem non hominem esse non risibilem, de homine non loquuntur, sed quolibet alio quod hominis negatione relinquitur. Atque ideo velut extraneæ atque a semet alienæ, nec in veritate possident aliquam nec in falsitate concordiam. Indefinitas autem propositiones, quoniam particularibus similes esse monstravimus, adjungendas superioribus non putavi. Id enim indefinitis necesse est evenire, quod particularibus solet incurrere. Expeditis igitur his propositionibus quæ ex utrisque communicant terminis atque eodem ordine collocatis, nunc eam propositionum convenientiam vel participationem loquamur, quæ in utrisque quidem terminis convenientia, sed ordinis commutatione consistunt, cujus disceptationis hic finis est, de propositionum conversione docuisse; quid enim est aliud propositiones mutato ordine convenire utrisque terminis, nisi propositiones converti? Converti autem vel sibi vel aliis propositiones dicuntur, quoties, mutato ordine terminorum, id est quod subjectum fuerat prædicato et quod prædicabatur ante subjecto, veritatem simul obtinent vel falsitatem. De quibus plenissime hic disputandi sumemus exordium. Quatuor propositiones esse prædiximus, quæ habeant differentias quantitatum et utrisque terminis absque ordinis permutatione participant. Hæ vero sunt affirmatio universalis, negatio universalis, affirmatio particularis, negatio particularis. Harum igitur particularis affirmatio particulariter quidem sibi ipsa convertitur, universalis autem affirmationi per accidens, et rursus universalis negatio, loco principe sui recipit conversionem, ad particularem vero negationem per accidens converti potest. Affirmationis vero universalis ad se ipsam perpetua non potest esse conversio, ad particularem vero affirmationem per accidens potest. Nec vero negationis particularis ad se ipsam principaliter stabilis ac firma conversio est, sed negationi universali secundo loco atque accidentaliter. Quæ omnia facilius declarantur exemplis. Affirmatio enim particularis, ut ea quæ proponit, quidam homo albus est, facili sibi ipsa convertitur, si dicamus, quoddam album homo est, atque in utrisque simul veritas constat. At si quis proponat quemdam hominem esse lapidem,

eamque convertat dicens quemdam lapidem esse hominem, mansit in utrisque mendacium. Hoc igitur modo affirmatio particularis sui recipit conversionem. Item negatio universalis converti potest, ut si quis enuntiet nullum hominem esse lapidem, eandemque conversis terminis dicat nullum lapidem esse hominem, simul veritatem tventur. At si quis dicat nullum hominem esse animal, atque eandem sub terminorum conversione proponat dicens nullum animal esse hominem, neutra suam perdidit falsitatem. Hoc igitur modo universalis quoque negatio sibi ipsa convertitur, universalis vero affirmatio non tenet perpetuam conversionem: quamvis enim quoties de speciebus propria prædicantur converti universales affirmationes queant, ut si quis dicat omnis homo risibilis est, poterit terminorum ordinem permutare, omne risibile esse hominem, tamen non est hæc æqualis atque in omnibus terminis fida conversio. Quid enim cum quis ita proponit, omnis homo animal est? nunquid convertere vere potest, ut omne animal hominem esse pronuntiet? Quare cum aliquoties universalis affirmatio conversa propriam non teneat veritatem, dicitur conversionis naturam non posse suscipere. Negatio quoque particularis interdum videtur posse converti, veluti si quis enuntiet quemdam hominem lapidem non esse, verum loquetur, cum dixerit quemdam lapidem hominem non esse; sed est instabilis et incerta conversio: nam cum quidam homo grammaticus non sit, falsum est dicere quemdam grammaticum hominem non esse. Ita igitur hæc quoque conversio protinus a sua veritate deficit. Superius igitur propositarum quatuor enuntiationum duæ quidem oppositæ, id est particularis affirmatio et universalis negatio, conversionem sui firmam perpetuamque suscipiunt; duæ vero oppositæ, id est affirmatio universalis et negatio particularis, conversionis non tenent firmitatem, sed quia universalis affirmatio, quæ in sui conversione videtur instabilis, si vera est, particularem quoque affirmationem veram esse necesse est. Si autem particularis affirmatio conversa non amittit propriam veritatem, universalis quoque affirmatio conversa particulari affirmationi eandem veritatem sonabit, velut his exemplis probabitur. Si quis enim proponat omnem hominem esse animal, verum dixerit, hujus subalterna particularis affirmatio quemdam hominem esse animal, ea quoque vera est, quoniam universalis affirmationis veritas accessit. Sed eandem converti sibi verissime potest, dicitur enim quoddam animal esse hominem. Quocirca affirmatio universalis quæ proponit omnem hominem esse animal, et conversa particularis affir-

matio quæ pronuntiat quoddam animal esse hominem, utraq; simul a veritatis significatione non deficient. Ita igitur universalis affirmatio, quæ sui conversionem perpetuam ferre non poterat, per accidens particulari affirmationi conversa est. Per accidens autem ideo quoniam particularis affirmatio principe sibi ipsa loco convertitur, conversæ autem particulari affirmationi universalis affirmatio eandem retinet in veritate sententiam. Eadem ideo est etiam universalis negationis, quæ quoniam ipsa principatim converti potest, conversæque negationi universali illa quæ subalterna est eandem veritatis refert sententiam. Particularis negatio conversa ad veritatis significationem poterit convenire, ut si quis nullum hominem esse lapidem confirmet, et hujus conversio est, nullum lapidem esse hominem, quæ cum vera præcedat, subalternæ particularis negativæ perficit veritatem: ea vero est, quidam lapis homo non est, quæ comparata universali negationi quæ dicit nullum hominem esse lapidem, quamvis terminis discrepans, tamen similis veritate proponitur. Igitur particularis negatio, quæ sibi ipsi converti non poterit, universali negationi per accidens converti potest. Per accidens autem ideo quoniam universalis negatio in se ipsam priore loco converti potest. Per conversionem autem sui cum particulari negationi similem veritatis videtur obtinere sententiam. Itaque concludendum est particularem quoque affirmationem universalemque negationem conversionem sui firmam ac stabilem custodire. Affirmationem autem universalem particularemque negationem in convertendo firmas esse non posse, sed hanc affirmationi particulari, illam universali negationi per accidens, posse converti. Restat nunc de ea propositionum convenientia vel participatione disserere, in qua utrinque terminorum ordine permutato, uni vel utrique eorum negativum copulatur adverbium.

Simplices.

- Omnis homo animal est.
- Nullum homo animal est.
- Quidam homo animal est.
- Quidam homo animal non est.

Sed quanquam hujusmodi participationis plures esse differentias noverimus, ad instructionem tamen Categoricalorum Syllogismorum de hac tantum proposuisse sufficiat, quarum quidem propositionum pars ex simplicibus nominibus constat, pars vero ex infinitis. Nam propositio universalis, quæ est, omnis homo animal est, ex utrisque nominibus finitis constat. Namque et homo et animal finita nomina esse manifestum est. Ea vero affirmatio quæ proponit omne non animal non hominem esse infinitorum terminorum positione conjuncta est. Non animal enim et non homo nomina esse infinita, in nominis falsitate prædiximus, quæ quidem sese ad veritatis differentiativæ rationem sic habent, ut enim negationibus adjunctis infinita nomina simplicibus opponuntur, ita etiam conversio propositionum e contrario contingit quam paulo ante in simplicibus habebatur.

A Atque in his enuntiationibus converti termini per oppositionem dicuntur, unusquisque enim terminorum negatione præposita terminis simpliciter pronuntiativis videtur oppositus. Hujus vero participationis est triplex modus: aut enim prædicato tantum termino, negatio jungitur, aut subjecto, aut utrique termini denegantur. Primum igitur supposita descriptione pandantur exempla. Post autem quemadmodum se habent ad veritatis falsitatisve consensum consequentis ordine disputetur. Ac primum quidem de hac disseremus cujus subjectum prædicatumque negatur. Post vero cujus subjectum solum, postremo cujus qui prædicatur terminus cum negatione profertur. Atque earum quidem naturam atque ordinem ex simplicibus informabimus. Simpliciter autem, in quantitatum differentiis constitutas, quatuor esse monstravimus. Sit igitur prima quidem affirmatio universalis, quæ proponat omnem hominem esse animal; adversum hanc collocetur affirmatio universalis, quæ non solum conversis terminis enuntietur, verum in uno quoque termino negativum adverbium habeat adjunctum hoc modo, omne non animal non homo est. Rursus proponatur universalis negatio, ea quæ est, nullus homo animal est; huic adversum teneat locum universalis negatio terminis cum negatione conversis, id est nullum non animal non homo est. Item sit particularis affirmatio simplex, quidam homo animal est; huic terminus atque ex adverso referatur particularis affirmatio, quæ, commutatis in ordinem terminis, negationes utrisque gestet oppositas, ut est quoddam non animal non homo est. Item sit particularis simplex negatio quæ proponat quemdam hominem animal non esse; hanc ex adverso respiciat particularis negatio, quæ, permutatis ad ordinem terminis, adverbium negationis adjecerit, ut est, quoddam non animal non homo non est.

Conversæ utrisque infinitis.

- Omne non animal non homo est.
- Nullum non animal non homo est.
- Quoddam non animal non homo est.
- Quoddam animal non homo non est.

In illis enim affirmatio universalis particularisque negatio conversionem stabilem non tenebant. Affirmatio autem particularis atque universalis negatio conversæ certissime tuebantur vel in veritate, vel in falsitate consensum. Hic omne diversum est. Universalis namque affirmatio et particularis negatio per oppositionem sibi ipsa convertitur, universalis autem negationis et particularis affirmationis non est ad veritatis falsitatisve consensum fida conversio. Ac primum de universali affirmatione tractemus, quæ cum in simplicibus vera sit, veritatem quoque per oppositionem conversa custodit, ut ea quæ dicit omnem hominem esse animal, vera est, atque illi per oppositionem convertitur, id est, omne non animal non homo est, eam quoque veram esse necesse est. Propositionis autem hujus ista sententia est, quoniam non est homo, quidquid animal non est, quod verum

esse nullus ignorat. Item si sit falsa universalis affirmatio in simplicibus terminis constituta, falsa quoque ejus per oppositionem probabitur esse conversio: nam cum dicimus, omnis lapis animal est, falsa est, atque illi per oppositionem convertitur, id est, omne non animal non lapis est, eam quoque falsam esse necesse est. Id enim ex tali enuntiatione sentitur, quoniam quidquid animal non fuerit, id lapis non est, quod apertissime falsum est, cum lapis ipse animal non sit; quod si universalis affirmatio terminorum oppositionem conversa sibi in veritate convenit et in falsitate, non est dubium quin universalis simplex affirmatio stabili per oppositionem conversione monstratur. Idem de simplici etiam particulari negatione dicemus. Nam cum hæc falsa est, ut ea quæ dicit, quidam homo animal non est, illa quoque falsitatem tenebit, quæ huic terminorum oppositione convertitur, ut ea quæ proponit, quoddam non animal non homo non est. Id enim ex hac enuntiatione colligitur, quod res quæ non sit animal, sit homo. Etenim hoc est esse hominem, quod non esse non hominem. At si vera sit negatio particularis ex simplicibus terminis juncta, ut est quidam lapis animal non est, non deerit veritas cum terminorum oppositione conversæ quæ proponit, quoddam non animal non lapidem non esse. Id enim conversio ita significat, quod res quædam quæ animal non sit lapis sit, hoc est enim esse lapidem quod non esse non lapidem; quod si particularis simplex negatio per oppositiones propriæ conversioni et in veritatis et in falsitatis significatione concordat, non est dubium particularem simplicem negationem certo sibi ac stabili modo per oppositionem terminorum posse converti. In negatione vero generali non est perpetua neque fida conversio. Quod quidem fallere poterit, si quis ad solam respiciat convenientiam falsitatis. Nam cum sit falsa simplex universalis negatio quæ proponit nullum hominem esse animal, falsa est quæ ei per oppositionem convertitur, ut est, nullum non animal non homo est. Id enim ex hac propositione monstratur, quoniam omne quod animal non est, id homo est, hominem esse significat, quidquid animal non sit, quæ proponit, nullum esse non hominem, qui animal non sit. Sed hic in falsitate consensus ad veritatem usque non pervenit. Age enim sit vera simplex universalis negatio, nullus homo lapis est, non vera potest esse, nullus non lapis non homo est. Id namque designat ista conversio, quoniam quidquid lapis non fuerit, id homo est; hominem namque esse designat quod lapis non sit, qui pronuntiat nullum esse non hominem quod lapis non est, quod apertissime falsum est; quamvis enim multa proferam quæ cum lapides non sint, tamen ab ho-

minum natura sejuncta sunt, ut equus, arbor, atque alia plurima. Si igitur negatio universalis per oppositionem propriæ conversioni in falsitate quidem convenit, nec tamen in veritate consentit, recte pronuntiat conversionem perpetuam atque æquabilem non habere. Eadem quoque ratio est in affirmatione simplici particulari. Nam in hoc quoque sæpe error deprehenditur, ut certe propositionum conversiones putentur, si quis non ad falsitatis quoque, sed ad solam convenientiam veritatis aspiciat. Nam cum affirmatio simplex particularis vera sit, ut est quidam homo animal est, si hujus termini cum oppositione convertantur, fiatque propositio, quoddam non animal non homo est, a veritate non discrepat. Quid enim aliud enuntiatio ista designat quam esse rem aliquam quæ cum animal non sit, ne homo quidem sit, ut lapis simul et animalis et hominis natura deficiat. Sed hic in veritate consensus ad falsitatem usque non tendit. Quid enim si sit falsa simplex affirmatio particularis, ut est, quidam homo lapis est? non erit ejus per oppositionem falsa conversio, quidam non lapis non homo est? Atqui hæc firmâ veritate consistit, id enim ex hac propositione datur intelligi quod sit quidam quod cum lapis non sit, ne homo quidem sit, ut equus atque arbor, quæ neque hominis, neque lapidis definitione clauduntur. Quod si particularis affirmatio, dum per oppositionem convertitur, in veritate quidem tenet secum ipsam concordiam, in falsitate autem sibi ipsa dissentit, rectum est pronuntiare quod termini negatione conjuncta conversionem firmam stabilemque non teneant. Quare cum in simplicibus, ac præter oppositionem conversionibus, universalis quidem negatio particularisque affirmatio perpetua fidaque terminorum permutatione vertantur, affirmatio vero universalis particularisque negatio minime, dum per terminorum oppositionem simplex propositio sibi ipsa convertitur, omnia, ut dictum est, adversa ratione contingunt, universalis namque affirmatio et particularis negatio firmam negatarum partium retinent conversionem. Universalis autem negatio in falsitate quidem recte sibi ipsa convertitur. In veritate autem sibi ipsa discordat. Particularis autem affirmatio in veritate quidem sibi convenit, sed in falsitate dissentit. Similis autem contemplatio est in his quæ, converso ordine terminorum, prædicato tantum vel subjecto sibi copulant negationem: in quibus, ut in superioribus quoque fecimus, propositionum tantum ordinem describemus, et quid eveniat sub brevitate monstrabimus, perquirenda atque examinanda singula lectoris diligentia derelinquentes. Descriptis ergo simplicibus ex adversa parte, quæ, converso ordine, prædicatum cum negatione pronuntiant, conferantur.

Simplices.

Omnis homo animal est.
 Nullus homo animal est.
 Quidam homo animal est.
 Quidam homo animal non est.

Conversæ de prædicato infinitum

Omne animal non homo est.
 Nullum animal non homo est.
 Quoddam animal non homo est.
 Quoddam animal non homo non est.

Omnis homo justus est.
 Nullus homo justus est.
 Quidam homo justus est.
 Quidam homo justus non est.

Omnis homo grammaticus est.
 Nullus homo grammaticus est.
 Quidam homo grammaticus est.
 Quidam homo grammaticus non est.

Omnis homo lapis est.
 Nullus homo lapis est.
 Quidam homo lapis est.
 Quidam homo lapis non est.

Omnis homo risibilis est.
 Nullus homo risibilis est.
 Quidam homo risibilis est.
 Quidam homo risibilis non est.

Harum igitur in affirmationibus quidem universalibus si ea de subjecto prædicentur quæ et adesse et abesse contingant, sive illud subjecto majus sit, ut justitia homine, sive minus, ut grammaticus homine, vel si ea quæ omnino adesse non possunt, ut lapis homini, simul semper falsas esse necesse est. Si quid vero præter hæc fuerit prædicatum, unam veram, falsam alteram esse proveniet, nunquam vero utrique veritas consonabit. In negationibus vero universalibus siquidem ea de subjecto prædicentur quæ a subjecto valeant segregari, sive illa majora sint, ut justitia homine, sive minora ut eodem homine grammaticus, utrisque aderit falsa sententia. Quidquid vero reliquorum fuerit prædicatum uni verum, alteri faciet adesse mendacium. Nunquam vero in his concors veritas invenitur. In particularibus vero affirmationibus siquidem ea prædicentur, quæ

Simplices.

Omnis homo animal est.
 Nullus homo animal est.
 Quidam homo animal est.
 Quidam homo animal non est.

Omnis homo risibilis est.
 Nullus homo risibilis est.
 Quidam homo risibilis est.
 Quidam homo risibilis non est.

Omnis homo lapis est.
 Nullus homo lapis est.
 Quidam homo lapis est.
 Quidam homo lapis non est.

Omnis homo justus est.
 Nullus homo justus est.
 Quidam homo justus est.
 Quidam homo justus non est.

Omnis homo grammaticus est.
 Nullus homo grammaticus est.
 Quidam homo grammaticus est.
 Quidam homo grammaticus non est.

Omnis justus non homo est.
 Nullus justus non homo est.
 Quidam justus non homo est.
 Quidam justus non homo non est.

Omnis grammaticus non homo est.
 Nullus grammaticus non homo est.
 Quidam grammaticus non homo est.
 Quidam grammaticus non homo non est.

Omnis lapis non homo est.
 Nullus lapis non homo est.
 Quidam lapis non homo est.
 Quidam lapis non homo non est.

Omne risibile non homo est.
 Nullum risibile non homo est.
 Quoddam risibile non homo est.
 Quoddam risibile non homo non est.

A cum separari possint, tum vel majora sunt, ut justus homine, vel minora, ut grammaticus homine, communis affirmationes veritas obtinebit. Alia vero quælibet prædicatio unam veram, alteram semper faciet esse mendacem, sed nunquam communiter mentientur. In negationibus vero particularibus hic modus est, ut sive ea quæ adesse non possunt, ut lapis homini, sive quæ possunt ac poterunt segregari, cum tamen eorum aliud majus sit, ut justitia homine, aliud minus, ut grammaticus homine, prædicentur, veritas utrisque constabit. Quidquid vero absque his prædicabitur, veritatem uni, alteri dividet falsitatem, simul tamen falsas esse non eventit. Item descriptio supponatur quæ priore parte simplicibus collocatis, eas quæ converso ordine subjectum cum negatione proponunt contraria fronte constituat.

Conversæ de subjecto infinito.

Omne non animal homo est.
 Nullum non animal homo est.
 Quoddam non animal homo est.
 Quoddam non animal homo non est.

Omne non risibile homo est.
 Nullum non risibile homo est.
 Quoddam non risibile homo est.
 Quoddam non risibile homo non est.

Omnis non lapis homo est.
 Nullus non lapis homo est.
 Quidam non lapis homo est.
 Quidam non lapis homo non est.

Omnis non justus homo est.
 Nullus non justus homo est.
 Quidam non justus homo est.
 Quidam non justus homo non est.

Omnis non grammaticus homo est.
 Nullus non grammaticus homo est.
 Quidam non grammaticus homo est.
 Quidam non grammaticus homo non est.

Superius igitur descriptarum enuntiationum affirmationes quidem universales, si ea de subjecto prædicentur quæ ab eo nunquam valeant amoveri, sive illud majus sit, ut animal homine, seu æquale, ut risibile homini, seu tale quod subjecto nullo modo possit obtingere, ut lapis homini, uni veritatem prædicent, alteri falsitatem. At si quod absque his prædicabitur, utrasque falsitas obtinebit, communi autem propositionum veritati locus esse non poterit. At in negationibus quidem universalibus et majora prædicentur, seu ea quæ relinquere subjectum nequeant, ut animal hominem, seu quæ possint, ut justitia hominem, utrisque falsitas inhærebit. Alia quælibet prædicamenta unam veram faciunt, alteram falsam, ita ut communis utraque veritatis non possint esse participes. At in particularibus affirmationibus quidem, siquidem majora de subjecto prædicentur, quæ vel nunquam subjecti conjunctione discedant, ut animal homine, vel etiam segregentur, ut justitia ab homine, respondebit utraque veritatem; cæteræ vero

prædicationes veritatem propositionibus falsitatemve distribuunt in commune participantibus falsitatem. Particulares vero negationes, siquidem ea prædicent quæ possint a subjecto separari, sive illud majus sit, ut justitia homine, seu minus, ut grammaticus homine, veras utrasque esse necesse est. Si quod vero extra prædicabitur, uni oportet verum, alteri adesse mendacium, ut simul falsæ nequeant inveniri. Atque hæc quidem de his propositionibus quæ cum determinatione proferuntur dicta sunt. Quæ vero indefinitæ sunt, quoniam particularium proprietatibus adæquantur, eadem omnia comparatæ universalibus obtinebunt quæ in superiore descriptione particularium propositionum ordo servavit. Restarent subjectorum singularium propositiones, de quibus, quoniam et longum est dicere, et nihil ad operis propositi affert utilitatem, et sibi ipse exemplo earum quas superius proposuimus eandem lector inveniet, prætereundum videtur.

AN. MANL. SEV. BOETHII

DE SYLLOGISMO CATEGORICO

LIBRI DUO.

LIBER PRIMUS.

Multa Græci veteres posteris suis in consultissimis reliquere tractatibus, in quibus priusquam ad res densa caligantes obscuritate venirent, quasi quadam intelligentiæ luctatione præludunt: hinc per introductionem est facilius discibuliorque doctrina, hinc per ea quæ illi *προλεγόμενα* vocant, nos prædicta vel prædicenda possumus dicere, ad intelligentiam promptior via munitur. Hanc igitur providentiam non exosus, statui ego quoque in res obscurissimas aliquem quodammodo pontem ponere, medioeriter quidque delibans, ita ut si quid brevius dictum sit, id nos dilatione ad intelligentiam porrigamus; si quid suo more Aristoteles nominum verborumque mutatione turbavit, nos intelligentiæ servientes ad consuetum vocabulum reducamus; si quid vero ut ad doctos scribens summa tantum tangens designatione monstravit, nos id introductionis modo aliqua in eas res tractatione disposita perquiramus. Sed si qui ad hoc opus legendum a cesserint, ab his petitum sit ne in his quæ nunquam attigerint statim audeant judicare; neve si quid in puerilibus disciplinis acceperint, id sacrosanctum judicent, quandoquidem res teneris auribus accommodatas sæpe philosophiæ severior tractatus eliminat. Si quid vero in his non videbitur, ne statim obstrepant, sed, ratione consultata, quid ipsi opinentur, quidve nos ponimus, veriore mentis acumine et

subtiliore pertractata ratione dijudicent. Et hi quidem sic. Nos enim, ut arbitror, suffecimus eos commentarios, de quibus hæc nos protulimus, degustent blando fortasse sapore subtilitatis elicti, quamvis infrenis et indomiti creatores sint, tamen veterum virorum inexpugnabilibus auctoritatibus acquiescent; * si quis vero Græcæ orationis expertus est, in his, vel si qua aliorum sunt similia, desudabit. Itaque hæc hujus proœmii lex erit, ut forum nostrum nemo non intellecturus, et ob id culpaturus inspiciat. Sed ne proœmiis nihil afferentibus tempus teratur, inchoandum nobis est illo prius depulso periculo, ne a quoquam sterilis culpetur oratio. Non enim eloquentiæ compositiones, sed planitiem consecramur: qua in re si hoc efficiamus, quamlibet incompte loquentes, intentio quoque nostra nobis perfecta est. Sed quoniam syllogismorum structura nobis est hoc opere explicanda, syllogismis autem prior est propositio, de propositionibus hoc libello tractatus habebitur. Et quoniam propositionis partes sunt nomen et verbum, pars autem ab eo cujus pars est prior est, de nomine et verbo, quæ prima sunt, disputatio prima ponatur. Nomen est vox designativa ad placitum sine tempore, cujus nulla pars extra designativa est; vox autem dictum est, quia vox nominum genus est. Omnis autem diffinitio a genere trahitur ut si dil-

*Nos.... acquiescent. Phrasis turbata, vel etiam manca videtur.

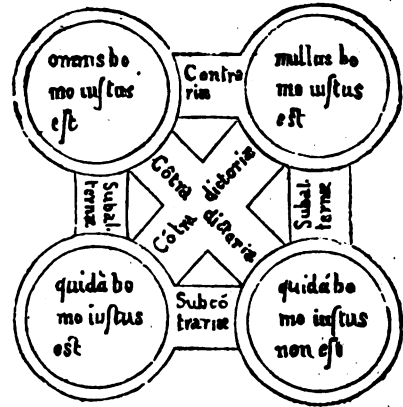
nias hominem, animal dicis, id est genus; post vero rationale, id est differentia. Designativa vero dicta est, quia sunt voces quaedam quae nihil significant, ut sunt syllabae. Nomen vero, designat id cuius est nomen. Ad placitum vero, quia nullum nomen aliquid per se significat, sed ad ponentis placitum. Illud enim unaquaeque res dicitur quod ei placuit qui primus rei nomen illud impressit. Sunt enim voces naturaliter significantes, ut canum latratus iras canum significat, et alia ejus quaedam vox blandimenta; sed non sunt nomina, quia non sunt ad placitum significantes, sed natura. Sine tempore vero, quod verba quidem voces sunt designativae et secundum placitum, sed distant, quod nomina sine tempore sunt, verba cum tempore. Cujus nulla pars extra designativa est: nomen ab oratione disjungit, quod oratio et ipsa vox est, et designativa, et secundum placitum, et aliquoties sine tempore est, sed orationis partes significant, nominum vero minime. In Ciceronis enim nomine nulla extra pars designativa est, neque *ci*, neque *ce*, neque *ro*. Neque si ex duobus integris nomina sint. Quod enim in uno consignificat, id extra non significat. In nomine enim magister, *magis* et *ter* consignificant, quia est magister. Sublatum vero *ter* et *magis* non erit alicujus significatio, nisi tibi hoc alii nomen dare placuerit. Omnia enim nomina non naturaliter sunt, sed ad placitum ponuntur. Sed de hoc in commentario libri *περὶ Ἑρμηνείας* Aristotelis dictum est, et major ejus rei tractatus est, quam ut nunc queat expediri. Revertamur igitur ad nomen. Sed quoniam sunt quaedam voces quae et designativae sunt, et secundum placitum et sine tempore, quarum dubia sit natura, ut est non homo [*leg.* non-homo], hoc enim significat quiddam et secundum placitum, impositum est enim, sed dubium est cui subdi possit, nomini enim non potest, omne enim nomen significat aliquid definitum, non homo autem quod definitum est perimit; oratio vero dici non potest, omnis enim oratio ex nominibus et verbis constat, non homo autem, neque ex nominibus constat, neque ex verbis, sed multo magis esse non potest verbum, omne enim verbum cum tempore est, non homo vero sine tempore est: quid sit ergo ita videndum est; et quoniam non homo vox significat quiddam, quid autem significet in homine ipso non continetur (potest enim non homo et equus esse et lapis et domus, et quidquid homo non fuerit, quoniam ea quae significare potest infinita sunt, infinitum nomen vocatur); et quoniam sunt quaedam voces et designativae et ad placitum, et definitae, et quarum partes extra nihil significant, ut sunt casus nominum, ut Ciceronis et Cicerone et caetera, haec nomina non erunt. Omne enim nomen junctum cum est verbo, aut verum aut falsum demonstrat. Ut si dicas, dies est, hoc vero aut verum aut falsum est. Si vero casum jungas, neque verum neque falsum efficit. Si enim dicas, diei est, nihil quod sit, aut non sit, demonstrasti. Itaque nihil ex hoc neque

A verum neque falsum efficit. Et merito dictum videtur. Quod enim primo vocabulum nomina rebus imponentes dixerunt, id solum nomen vocabitur merito. Qui enim primus circo circum nomen imposuit, ita dixisse videtur, Dicatur hoc circus. Atque ideo primus hic casus nominativus vocatur, quod nomen sit. Aliis vero nominibus non nominis caeteros casus appellavere. Ergo a capite revolvendum est, vocem dictum quod vox nominum genus sit; designativam vero, quod sunt quaedam voces quae nihil designant, ut ab his vocibus separetur quae nihil significant; ad placitum, ut ab his vocibus separetur quae naturaliter significant, ut sunt pecudum. Sine tempore vero dictum est, ad divisionem verbi quod cum tempore est; cuius nulla pars extra significat, ut divideretur ab oratione, cuius partes nomina sunt et verba, quae significant; finita vero, ut ab infinitis separetur; recta, ut a casibus distingueretur. Et in verbo eadem omnia fere conveniunt. Est enim verbum vox significativa ad placitum cum tempore, cuius nulla pars extra significativa est; et quia est quaedam vox significativa et ad placitum cum tempore, cuius pars nihil significat, ut non albet (Albet enim, quod cum non junctum consignificat, solum non significat), et quia nihil definitum monstrat (quod enim non albet, potest et rubere, potest et nigrescere, potest et pallere, et quidquid non albet), ideo infinitum verbum vocatum est. Faciebat autem et facturus, ut superius in nomine, non verba, sed casus verborum sunt. Repetendum est igitur ab initio verbum esse vocem dictum, a genere; significativam, ut a non significativis vocibus dividatur; ad placitum, ut ab illis quae natura sunt significativae vocibus separetur: cum tempore, ut a nomine divideretur; praesens aliquid significare, ut a verbi casibus disjungeretur; finita, ut ab infinitis determinaretur. Restat ergo nunc quid sit oratio dicere. Haec enim ex nomine et verbo componi videtur: sed prius utrum nomen et verbum solae partes orationis sint consideremus, an etiam aliae sex, ut grammaticorum opinio fert, an aliqua ex his in verbi et nominis jura vertantur; quod nisi prius constitutum sit, tota propositionum ac deinceps ea ipsa quae ex propositionibus componitur syllogismorum ratio titubabit. Nam si ex quo sint genere termini nesciatur, totum ignorabitur. Nomen et verbum duae solae partes sunt putandae, caeterae enim non partes, sed orationis supplementa sunt: ut enim quadrigarum frenas vel lora non partes, sed quaedam quodammodo ligaturae sunt et, ut dictum est, supplementa non etiam partes, sic conjunctiones et praepositiones et alia hujusmodi non partes orationis sunt, sed quaedam colligamenta. Participium vero quod vocatur, verbi loco ponitur, quoniam temporis demonstrativum est. Adverbium vero nomen est, cuiusdam enim definitae significationis est sine tempore, quod si per casum non flectitur, nihil impedit. Non enim est proprium nominis flecti per casum. Sunt enim quaedam nomina quae flecti

non possunt, quæ a grammaticis monoptyota nominantur, sed hoc grammaticæ magis quam hujus considerationis est. Oratio est vox designativa ad placitum, cujus partes aliquid extra significant, ut dictio, non ut affirmatio. Et est orationi commune cum nomine et verbo quod vox est, et designativa, et ad placitum. Cujus enim partes ad placitum sunt, ea quoque ipsa ad placitum est. Orationis autem partes sunt nomen et verbum. Sed hæc ad placitum, oratio igitur ad placitum est. Termini vero orationis a dialecticis nominantur nomina et verba. Termini vero dicti sunt, quod usque ad verbum et nomen resolutio partium orationis fiat, ne quis orationem usque ad syllabas nominum vel verborum tentet resolvere, quæ jam designativæ non sunt. Distat autem a nomine vel verbo oratio quod illius partes extra significant, verbi et nominis partes nihil extra designant. Est autem dictio unius simplex vocabuli nuncupatio, vel simplex affirmatio. Atque ideo dictum est orationis partes significare ut dictionem, id est ut simplicis vocabuli nuncupationem. In oratione enim, Socrates ambulat, utraque extra significat tantum quantum simplex vocabuli nuncupatio designare queat. Quomodo autem ut affirmatio simplex non significet, in commentario Peribermentas explicui. Quid autem sit affirmatio et negatio paulo post explicabimus. Sunt vero species orationis in angustissima divisione quinque. Interrogativa, ut pqtasne anima immortalis est? Imperativa, ut accipe vocicem. Optativa vel deprecativa, ut faciat Deus. Vocativa, ut adesto Deus. Enuntiativa, ut Socrates ambulat: sed in illis quatuor nulla neque veritas est, neque falsitas. Enuntiativa vero sola aut verum aut falsum continet. Atque hinc propositiones oriuntur. Enuntiatio autem in duas partes secabitur, in affirmationem et negationem. Affirmatio est enuntiatio alicujus ad aliquid. Negatio est enuntiatio alicujus ab aliquo. Et est affirmatio, ut puta Plato philosophus est. Negatio, Plato philosophus non est. Affirmatio enim ad Platonem philosophiam enuntiat aliquam, id est Platonem esse philosophum. Negatio vero ab aliquo Platone aliquam philosophiam enuntians tollit, id est enuntiat Platonem non esse philosophum. Enuntiativarum igitur orationum aliæ sunt simplices, aliæ non simplices. Simples sunt, ut si dicas, dies est, lux est. Non simplices, ut, si dies est lux est. Affirmationes vero simplices et negationes, aliæ sunt universales, aliæ sunt particulares, aliæ indefinitæ. Universales sunt quæ aut omne affirmant, ut omnis homo animal est, aut omne negant, ut nullus homo animal est; particulares vero quæ aliquem affirmant vel aliquem negant, ut aliquis homo animal est, aliquis homo animal non est; indefinitæ vero quæ neque universaliter affirmant, aut negant, neque particulariter, ut homo animal est, homo animal non est. Dividitur autem simplex propositio in duas partes: in subjectum et prædicatum, ut homo animal est, homo subjectum est, animal vero de homine prædicatur; hæc autem partes termini nomi-

nantur. Quos diffinimus sic: Termini sunt partes simplicis propositionis in quibus dividitur principaliter propositio. Est enim simplicis propositionis universalis secunda divisio, ut sit in propositione, omnis homo animal est, omnis homo unus terminus, alius vero, animal est. Sed hoc secundo loco, illud vero principaliter. Nam primi termini sunt subjectum et prædicatum. Est enim et non est, non magis termini sunt quam affirmationis vel negationis designativa sunt, et omnis vel nullus vel aliquis non magis sunt termini quam diffinitionum, utrum particulariter an universaliter dictum sit, designativa sunt. Dividitur ergo, ut dictum est, propositio in id quod subjectum est, et in id quod prædicatur. Dico autem subjectum, ut in omnis homo animal est propositione hominem, id vero quod prædicatur dico animal, et semper quod prædicatur, aut abundat et superest subjecto, aut æquatur. Minus autem prædicatum a subjecto nunquam reperietur. Sed id quod diximus diversis demonstremus exemplis. Subjecto prædicatum abundat quoties genus aliquod de aliquo prædicatur, ut si dicas, omnis homo animal est. Non enim potes convertere, ut dicas, omne animal homo est, quia animal ab homine plus est et abundat. Æquatur autem prædicatum subjecto quoties proprium quoddam cuius prædicatur, ut omnis homo risibile est, potes convertere, omne risibile homo est; ut autem minus sit id quod prædicatur, fieri nequit. Dicitur etiam præcedere prædicatum, sequi quod subjectum est. Idonior est enim prædicatio constituere propositionem, quam id quod subjectum est. Simplicium autem propositionum aliæ sunt in nullo sibi participantes ut sunt, omnis homo animal est, et, virtus bona est, et aliæ hujusmodi propositiones, aliæ vero quæ participant. Participantium aliæ sunt quæ in utroque termino participant, aliæ quæ in altero, et quæ altero termino participant tribus modis, utroque vero duobus. Ostendamus ergo exemplis quomodo altero tribus modis participant. Communis enim terminus est, cum in una subjectus sit, in altera prædicatus, ut est omnis homo animal est, et omne animal animatum. In priore enim propositione animal prædicatur ad hominem, in posteriore prædicatur ad animal animatum, et fit animal subjectum. Et est hic primus modus de eis quæ altero termino participant. Secundus vero modus est in quo in utrisque communis terminus prædicatur, ut si quis dicat, omnis nix candida, et omnis margarita candida. Etenim in prima et secunda propositione candida prædicatur, in prima ad nivem, in secunda ad margaritam. Et est hic secundus modus altero termino participantium. Tertius vero modus est, quoties in utrisque propositionibus communis terminus subjectus est, ut si dicas, virtus bonum est, virtus justum est. In utrisque enim ad justum et ad bonum virtus subjectum est. Sunt igitur participantium terminum his tribus modis, aut cum in una communis terminus prædicatur, in illa subjectus est; aut cum in utrisque prædicatur; aut cum in utrisque

subjectus est. Earum vero quæ ad utrosque participant terminos duo sunt modi. Aliæ enim ad eundem ordinem, aliæ ad ordinis commutationem. Ad eundem sunt quæ de eodem idem demonstrant, vel affirmative vel negative, vel aliter, vel particulariter, omnis voluptas bonum est, nulla voluptas bonum est; et rursus particulariter, quædam voluptas bonum est, quædam voluptas bonum non est. Ad ordinis vero commutationem sunt quoties qui in altera subjectus est terminus, in alia prædicatur, ut omne bonum justum est, et omne justum bonum. Nam in priore bonum subjectum est, justum prædicatum, in secunda justum subjectum est, bonum prædicatum. Nunc ergo quoniam aliæ ad eundem ordinem, aliæ ad ordinis commutationem sunt, prius dicemus de his quæ ad eundem ordinem utroque termino participant, et quoniam sunt propositiones, aliæ affirmativæ, aliæ negativæ, aliæ universales, aliæ particulares, aliæ indefinitæ, duæ sunt ex his quæ qualitate differunt, tres quæ quantitate. Et sunt quæ qualitate differunt affirmativa et negativa; ad quantitatem quæ vero differunt, sunt universalis, particularis et indefinita. In affirmativis enim et negativis quale quid sit aut non sit ostenditur. In universali particulari et indefinita de omnium vel nullorum vel nonnullorum quantitate monstratur. Ex his ergo quinque differentis, id est universali, particulari, indefinita, affirmativa, negativa, sex conjunctiones sunt, ita ut tribus quæ ad quantitatem dicuntur duæ quæ ad qualitatem dicuntur aptentur, et sit universalis affirmativa, et universalis negativa, ut omnis homo justus est, nullus homo justus est; et particularis affirmativa, et particularis negativa, ut quidam homo justus est, quidam homo justus non est; et indefinita affirmativa et negativa, ut homo justus est, homo justus non est: fiunt ergo ex duabus quæ sunt ad qualitatem, tribus quæ sunt ad quantitatem junctis, sex conjunctiones, de quibus indefinitas, affirmativas et negativas separemus, et de solis universalibus et particularibus tractatus habeatur. Subscribantur etiam earum participantium quæ ad eundem ordinem utroque termino participant, duæ universales propositiones, una affirmativa, et altera negativa, et sit affirmativa universalis, omnis homo justus est et contra ipsam universalis negativa, nullus homo justus est. Item sub his ponantur particularis affirmatio et particularis negatio, ita ut sub universali affirmativa ponatur particularis affirmativa, et sub universali negativa ponatur particularis negativa, et sit particularis affirmativa, quidam homo justus est, et contra ipsam particularis negativa, quidam homo justus non est, quod demonstrat sequens descriptio.

In superiori igitur descriptione universalis affirmativa et universalis negativa contrariæ sunt, subcontrariæ vero particularis affirmativa et particularis negativa, subalternæ vero dicuntur universalis affirmativa et particularis affirmativa, et item universalis negativa et particularis negativa. Contrajacentes sunt angulares, id est universalis affirmativa et particularis negativa. Et item universalis negativa et particularis affirmativa, ut, omnis homo justus est, quidam homo justus non est, nullus homo justus est, quidam homo justus est, et sunt ut hoc modo diffiniri possint. Contrariæ sunt quæ universaliter eidem idem hæc affirmat, hæc negat. Subcontrariæ sunt quæ particulariter eidem idem hæc affirmat, hæc negat. Subalternæ sunt quæ eidem idem affirmant vel negant, hæc particulariter, illa universaliter. Contrajacentes sunt quando eidem eandem rem hæc affirmat, hæc negat, vel hæc negat, hæc affirmat, illa generaliter, hæc particulariter, et vocantur contrariæ, quia quod affirmatio universaliter ponit, negatio universaliter tollit. Subalternæ vero, quoniam quod illa universaliter ponit, etiam hæc particulariter ponit. Subcontrariæ vero dictæ sunt, vel quod naturaliter sub ipsis contrariis positæ sunt, ut descriptio docet, vel quod a contrariis diversæ sunt, et ipsis contrariis quodammodo contrariæ. Nam contrariæ ut utræque simul sint fieri non potest, ut utræque omnino non sint fieri potest, contrariam vim obtinebunt subcontrariæ. Nam ut utræque omnino non sint fieri non potest, ut utræque simul sint fieri potest, quod in sequentibus melius explicabitur. Contrajacentes dicuntur, quoniam universalis affirmatio vel negatio, particularem affirmationem vel negationem angulariter respiciunt. Cum autem singulæ propositiones habeant duas differentias, unam ad qualitatem, alteram ad quantitatem, ut quæ universalis, affirmativa est. habeat differentiam ad quantitatem quod universalis est, et aliam ad qualitatem quod affirmativa est; eodem modo cæteræ propositiones binas habeant differentias, unam secundum qualitatem, alteram secundum quantitatem. Subalternæ quæ sunt, una tantum differentia distant quantitatis, quod hæc particularis, illa universalis

est. Nam qualitatis differentiam nullam retinent. Utræque enim affirmativæ sunt. Illæ vero aliæ, id est contrariæ et subcontrariæ ad qualitatem, quod illa affirmativa, illa negativa est, nam ad quantitatem nihil differunt. Utræque enim contrariæ universales, utræque subcontrariæ particulares sunt, illæ autem quæ contrajacentes dicuntur utrisque differentiis differunt. Nam et illa universalis affirmatio est, hæc particularis negatio, et illa universalis negatio est, hæc particularis affirmatio. Nunc quoniam quæ secundum qualitatem vel secundum quantitatem et quomodo differant dictum est, earum proprietates, quæ secundum verum falsumque sunt, explicemus. Igitur earum quæ subalternæ sunt, si fuerit vera universalis affirmatio, vera erit particularis affirmatio. Si enim omnis homo justus est, vera est, vera erit etiam quæ dicit, Aliquis homo justus est. Nam si omnis homo justus est, et quidam. Eodem modo negativæ subalternæ: nam si universalis negativa vera fuerit, erit etiam vera negativa particularis, ut si nullus homo justus est vera fuerit, etiam erit vera, quidam homo justus non est. Nam si nullus homo justus est nec quidam. Converti autem non potest, nam si particularis vera fuerit, non necesse erit veram esse etiam universalem. Ut si quidam homo justus est, vera fuerit, non necesse erit veram esse, omnis homo justus est. Possunt enim esse non omnes. Et eodem modo de negativa. Nam si particularis negativa vera fuerit, ut est, quidam homo non est justus, non necesse erit universalem, nullus homo justus est, veram esse. Potest enim fieri ut quidam justus sint. Ergo dicamus in subalternis propositionibus si universales veræ sint, veras esse necesse est particulares, sed non convertitur. Nam si particulares veræ fuerint, non necesse est veras etiam universales esse. Particulares vero ad universales contrariam conversionem habent. Nam, ut superius, si universales veræ essent, etiam particulares veræ essent; et si particulares veræ essent, non omnino veræ essent etiam universales in particularibus; si particulares falsæ fuerint, falsæ erunt etiam universales. Nam si particularis quidam homo justus est falsa fuerit, universalis etiam omnis homo justus est falsa erit. Nam si quidam homo justus est falsa est, vera est nullus homo justus est. Si vera est nullus homo justus est, falsa est omnis homo justus est. Falsa igitur particulari, falsa erit universalis. Item si negativa particularis falsa fuerit, quæ est, quidam homo justus non est, falsa erit etiam, nullus homo justus est. Nam si falsum est quia quidam homo justus non est, vera est quia omnis homo justus est. Si vera est hæc, falsa est nullus homo justus est; falsa igitur particulari, falsa erit etiam universalis. Sed non convertitur, ut si universales falsæ sint, falsas necesse sit esse particulares: nam si universalis, omnis homo justus est falsa fuerit, non necesse est particularem, quidam homo justus est, falsam esse. Potest enim fieri ut si omnis homo justus non fuerit, sit quidam justus, et item si universalis negativa, nullus

homo justus est, falsa fuerit, non necesse erit quidam homo non est justus falsam esse. Nam si falsa est nullus homo justus est, verum est esse aliquos justos, vera est etiam quæ dicit quidam homo justus non est, quod sint quidam etiam non justus. Repe- tens igitur a capite dicat quod in subalternis. Si universales veræ fuerint, veræ erunt etiam particu- lares. Sed non convertitur. Item si particulares falsæ fuerint, falsæ erunt etiam universales, sed non con- vertitur, contrariæ vero simul esse veræ nunquam possunt. Potest autem fieri ut alias utræque falsæ sint, alias una vera, altera falsa. Utræque falsæ sunt, ut si quis dicat, omnis homo grammaticus est, falsa est, nam non omnis; et nullus homo grammaticus est, falsa est, nam non nullus; est autem una vera, altera falsa, ut si quis dicat, omnis homo bipes est, hæc affirmativa vera est; nullus homo bipes est, hæc neg- ativa falsa est. Et item omnis homo quadrupes est, hæc affirmativa falsa est. Nullus homo quadrupes est, hæc negativa vera est. Sunt ergo contrariæ aliquoties utræque falsæ, aliquoties inter se verum falsumque dividentes; ut utræque autem veræ sint fieri nun- quam potest, subcontrariæ vero contraria patiuntur. Nam falsæ nunquam reperiri queunt. Sed alias veræ utræque sunt, ut est quidam homo grammaticus est, vera est, et quidam homo grammaticus non est, etiam hæc vera est. Potest enim alius esse gramma- ticus et alius non esse. Alias una vera est, altera falsa. Vera est enim affirmatio, quidam homo bipes est, falsa est autem negatio, quidam homo bipes non est. Item falsa est affirmatio, quidam homo quadru- pes est; vera est negatio, quidam homo quadrupes non est: ut vero utræque falsæ sint fieri nunquam potest. Restat igitur ut de contrajacentibus dicamus, quæ neque falsæ simul aliquando esse possunt ne- que veræ, sed semper una vera est, altera falsa, quod facilius liquet, si quis sibi quæcunqueingat exempla. Res admonet ut quædam de indefinitis propositionibus consideremus. Indefinitæ etenim pro- positiones æquam vim retinent particularibus pro- positionibus. Dictum est enim quod si universales vel affirmativæ vel negativæ in subalternis proposi- tionibus essent veræ, essent quoque veræ particu- lares. Nunc vero dicimus quod si universales propo- sitiones veræ fuerint, veræ erunt etiam indefinitæ. Nam si vera est omnis homo bipes est, vera est etiam quidam homo bipes est, vera erit etiam in- definita quæ dicit homo bipes est. Item dictum est quod si particulares falsæ essent, falsæ essent etiam universales, nunc vero dicendum est quod si inde- finita falsa fuerit, falsa erit etiam universalis. Nam si falsa est quæ dicit homo quadrupes est, falsa erit etiam quæ dicit quidam homo quadrupes est et om- nis homo quadrupes est. Atque idem hoc etiam in negativis convenire videtur. Unde constat quod omnes indefinitæ particularibus propositionibus æquam vim continent. Rursus dictum est quod subcontrariæ, quæ particulares affirmativæ et negativæ sunt, simul veræ esse possunt, dividere etiam verum falsumque

valent, simul vero falsæ esse non posse. Hoc idem in indefinitis propositionibus expectandum est. Nam dividunt inter se verum falsumque, ut si quis dicat homo bipes est, vera est, homo bipes non est, falsa est, et item homo quadrupes est, falsa est, homo quadrupes non est, vera est; veræ autem simul inveniri possunt, ut si quis dicat homo grammaticus est, si quis hoc dicat de Donato, verum est. Item homo grammaticus non est, si quis hoc dicat de Catone, verum est, ut simul falsæ sint nunquam reperiemus. Hinc quoque ostenditur indefinitas cum particularibus æquali esse potentia. Amplius quod dictum est, contrajacentes, id est universalem affirmativam et particularem negativam, et item universalem negativam et particularem affirmativam, neque veras simul esse neque falsas, sed inter se dividere verum falsumque. hoc idem evenit in indefinitis. Nam universalis affirmativa et indefinita negativa, vel universalis negativa et indefinita affirmativa, neque veræ simul esse possunt, neque simul falsæ. Dividuntur autem inter se verum falsumque: nam si dixeris, omnis homo bipes est, vera est, et si dicas homo bipes non est, falsa est. Item si dixeris homo quadrupes est, falsa est, si dixeris, nullus homo quadrupes est, vera est: unde hinc quoque colligere licet omnes indefinitas potestate et vi æquales esse particularibus. Sunt etiam quædam propositiones quæ dividunt quidem et ipsæ verum et falsum, ut Deus fulminat, Deus non fulminat. Sed istæ tunc dividunt inter se verum et falsum, cum idem tempus, idem subjectum, idem prædicatum sit. Quod autem dico tale est, si æquivocum subjectum fuerit, non dividunt verum et falsum. Si quis enim dicat, Cato se Uticæ occidit, et respondeatur, Cato se Uticæ non occidit, utræque veræ sunt. Nam et Cato Minor se peremit, et Cato Censorius se Uticæ non occidit. Sed hoc idcirco evenit, quod Catonis nomen æquivoce dicitur, dicitur enim et Major Cato Censorius, et Minor Uticensis. Item si æquivoca fuerit in propositione prædicatio, verum inter se affirmatio negatioque non dividunt. Si quis enim sic dicat, in nocte lucet, et respondeatur, in nocte non lucet, fieri potest ut utræque veræ sint. Nam in nocte lucerna lucere potest, et sol lucere non potest; hoc ideo evenit quia lucere æquivoce et ad lucernæ lumen et ad solis dicitur. Amplius si aliud et aliud in subjectis et prædicatis tempus fuerit, verum falsumque inter se affirmatio negatioque non dividunt. Nam si quis dicat, Socrates ambulat, et respondeatur, Socrates non ambulat, possunt utræque veræ esse, potest enim fieri ut Socrates alio tempore ambulet, alio tempore non ambulet; sed aut stet aut sedeat, aut quodlibet aliud: in talibus ergo propositionibus quales sunt, Socrates ambulat, Socrates non ambulat, illæ inter se verum falsumque dividunt quæ ad idem subjectum, ad idem prædicatum, ad idem tempus, dicuntur. Sunt etiam aliæ quæ contradicioris vocantur, quæ sunt hujusmodi, quoties affirmationem universalem tollit negatio particularis,

A omnis homo justus est, non omnis homo justus est, et rursus nullus homo justus est, et quidam homo justus est, in his enim universalis determinatio tollitur, sed de his alias. Et quoniam dictum est de his quæ eodem ordine participant, dicamus nunc de his quæ ordinis commutatione participant. Harum quoque propositionum quæ ad commutationem ordinis participant duplex modus est. Est enim per contrapositionem conversio, ut si dicas, omnis homo animal est, omne non animal non homo est; simplex conversio est, ut si dicas, omnis homo risibile, et convertas, omne risibile homo: sed in illis terminorum tantum commutatio conversionem facit, in quibus neque prædicatum subjecto, neque subjectum prædicato abundat. In hac enim propositione quæ dicit, omnis homo risibile, homo subjectum, risibile prædicatum, æquam vim habent, et ideo converti potest ut sit risibile subjectum et homo prædicatum, et dicatur omne risibile homo. In quibus vero unus terminus alio abundaverit, converti propositio non potest. Nam si dicas, omnis homo animal est, vera est; non tamen potest fieri ut conversa hæc propositio terminis commutatis vera sit: falsum est enim dicere, omne animal homo est. Sed hoc ear evenit? quia homine animal abundat. Illa vero conversio, quæ per contrapositionem fit hoc modo fit: quoties in affirmativa subjectum fuerit, idem mutatum et factum prædicatum ad negativam particulam ponitur, ut est omnis homo animal est. Hic homo subjectum est et ad hoc animal prædicatur. Si vero quis per contrapositionem convertat, et faciat animal subjectum hominem prædicatum, et ad hominem particulam negativam ponat, hoc modo faciet: omne non animal non homo est, et erit ista conversio, omnis homo animal est, omne non animal non homo est; sed de his posterior tractabimus, nunc ad simplices revertamur. Cum sint igitur quatuor propositiones quarum duæ universales sunt, id est affirmativa et negativa, duæ vero particulares, id est affirmativa et negativa, particularis affirmativa, et universalis negativa commutatis terminis sibi ipsa convertitur. Convertuntur autem illæ (ut dictum est) quoties, commutatis terminis, vel simul veræ sunt, vel simul falsæ. Nam si quis dicat, quidam homo animal est, vera est. Conversio vero ejus quoddam animal homo est, vera est. Item quidam homo lapis est, falsa est, quemadmodum et ejus conversio, quidam lapis homo est, nam et ista falsa est. Est igitur particularis affirmativa quæ commutatis terminis sibi ipsa convertitur. Idem vero patitur universalis negatio. Si quis enim dicat, nullus homo lapis est, vera est, et potest converti nullus lapis homo est, nam et ista vera est. Item nullus homo rhetor est, falsa est, et ejus conversio, nullus rhetor homo est, falsa est. In quatuor igitur his propositionibus duæ tantum contrajacentes sibi ipsæ convertuntur, id est particularis affirmatio et universalis negatio. Aliæ vero duæ sibi ipsis non convertuntur. Nam neque universalis affirmatio, neque particularis negatio sibi ipsæ

convertitur. Si quis enim dicat, omnis homo animal est, vera est. Si quis vero convertat, omne animal homo est, falsum est. Non igitur sibi ipsi converti potest, quoniam conversa prioris veritatem non recipit. Neque vero particularis negatio sibi ipsi convertitur. Nam si quis dicat, quidam homo grammaticus non est, vera est; si vero convertat, quidam grammaticus homo non est, falsa est: omnis enim grammaticus homo est. Repetendum est igitur a capite quod cum quatuor propositiones sint, affirmatio universalis, negatio universalis, affirmatio particularis, negatio particularis, particularis affirmatio, et universalis negatio quæ contrajacentes sunt, sibi ipsis converti possunt. Universalis vero affirmatio et particularis negatio, quæ ipsæ contrajacentes sunt, nunquam possunt sibi ipsis converti. Nec hoc nos turbet quod quædam affirmaciones universales et quædam particulares negationes converti possunt. Potest enim dici omnis homo risibilis est, omne risibile homo est, et utraqve veræ sunt. Et item omnis homo hinnibilis est, falsa est, et omne hinnibile homo est, et hæc quoque falsa est. Item in particulari negatione, quidam homo non est lapis, vera est, et quidam lapis non est homo, vera est. Item quidam homo non est risibile, falsa est, quoddam risibile homo non est, et hæc quoque falsa est. Ergo videntur posse universales affirmaciones et particulares negationes converti, et convertuntur quidem, sed non universaliter. Generaliter autem dico propositiones posse converti, quoties universaliter, id est in omnibus convertuntur. Latæ autem in duabus solis materiis converti possunt. Si quis enim proprium cujuslibet speciei ad ipsam speciem cujus est proprium velut ad subjectum prædicet, potest convertere. Nam quia risibile proprium est homini, si prædices risibile, et subjicias hominem, ut est omnis homo risibile est, potes iterum subjicere risibile et hominem prædicare, ut si dicas omne risibile est homo. In illis vero simul falsæ sunt generalium affirmationum conversiones, in quibus id quod prædicatur ad subjectum nullo tempore vere dici potest, ut si quis dicat, omnis homo lapis est, falsa est. Et iterum, omnis lapis homo est, falsa est hæc, quoniam nullo tempore neque homo lapis est, neque lapis homo vere prædicabitur. In particularibus negativis contrarium est; nam aut falsæ sunt, cum proprium subjectum est aut prædicatum, ut si quis dicat, quidam homo risibile non est, falsum est. Item quoddam risibile homo non est, et hæc quoque falsa est. In illis veræ sunt, quando id quod affirmando nullo tempore vere prædicari potest ad subjectum prædicant, ut si dicas, quidam homo lapis non est, vera est. Iterum quidam lapis homo non est, vera est. Ergo universales affirmaciones tum sibi convertuntur ut veræ sint cum proprium prædicant, tum sibi convertuntur, ut falsæ sint cum id quod nullo tempore ad subjectum vere dici poterit prædicatur. Item in particularibus negativis, tum falsæ sunt, cum proprium prædicant, tum veræ, cum id quod nullo tempore vere dici poterit prædicant.

In his ergo solæ converti possunt. In aliis vero converti non possunt. Atque ideo universaliter non convertuntur; remanet ergo ut in aliis rebus omnibus, ut superius dictum est, non convertantur. Hoc vero perspicendum est, quod particularis affirmatio quæ sibi ipsi convertitur, universali affirmationi, quæ sibi non convertitur, per accidens converti potest. Et item contrajacens universali affirmationi particularis negatio, quæ sibi ipsi non convertitur, converti potest per accidens negationi universali, quæ sibi ipsi convertitur. Sed quomodo particularis affirmatio et universalis negatio sibi ipsis convertantur ostendimus. Nunc vero quomodo particularis affirmatio universali affirmationi per accidens, vel quomodo particularis negatio universali negationi per accidens convertantur, demonstrandum est. Dictum est superius quod si vera est universalis affirmatio, vera est etiam particularis, et equegetur particularis universalem. Nam si vera est omnis homo animal est, vera est etiam quidam homo animal est. Si enim omnis, et quidam; sed particularis affirmatio sibi ipsi convertitur, convertitur etiam universali affirmationi. Nam si omnis homo animal est, et quidam homo animal est. Sed ista sibi convertitur hoc modo, si dicas, quidam homo animal est. Potest igitur converti ad omnis homo animal est universalem affirmationem particularis affirmatio, quæ est quidam homo animal est, et convertitur, ut si dicas quoddam animal homo est; utraqve enim veræ sunt, et quæ dicit, omnis homo animal est, et quæ dicit quoddam animal homo est: per accidens autem converti dicitur particularis affirmatio universali affirmationi, quia particularis affirmatio sibi ipsi principaliter convertitur, secundo vero loco universali affirmationi convertitur. Restat igitur ut hoc monstremus, quomodo particularis negatio quæ sibi non convertitur universali negationi quæ sibi convertitur per accidens convertatur, et hic eadem ratio est. Nam quoniam universalis negatio si vera est, vera est etiam particularis, universalis vero negatio sibi ipsa convertitur, potest universali negationi conversæ particularis converti negatio. Age enim universalem negationem, id est nullus homo hinnibilis est, convertamus, ut sit nullum hinnibile homo est. Sed istam propositionem, id est universalem negativam quæ est, nullus homo hinnibilis est, sequitur particularis negatio quæ est, quidam homo non est hinnibilis. Convertite igitur universalem quæ est, nullus homo hinnibilis est, et fac, nullum hinnibile homo est, convertite huic particularem negationem quæ est, quidam homo non est hinnibilis, et fac, quoddam hinnibile non est homo, utraqve veræ sunt. Nam et nullum hinnibile homo est, quæ est universalis conversio negationis, vera est, et quoddam hinnibile non est homo, quæ conversio particularis negationis est. Cur autem per accidens converti dicatur, superius dictum est. Liqueat ergo talis per accidens conversio: quod igitur habet universalis affirmatio, hoc habet etiam contrajacens particularis negatio, utraqve enim sibi converti non possunt; quod autem habet uni-

versalis negatio, hoc habet et ei contrajacens affirmatio particularis, utraq̄ue enim sibi converti possunt. Junctæ ergo quæ sibi converti possunt, et quæ sibi converti non possunt, ut quæ sibi converti potest jungatur ei quæ sibi converti non potest, et quæ sibi converti non potest jungatur ei quæ sibi converti potest, faciunt per accidens conversiones quæ superius demonstratæ sunt. Restat ut de his conversionibus dicamus quæ per contrapositionem fiunt, et primum earum sit dispositio in descriptione subjecta, generalis enim affirmationis quæ dicit, om-

Omnis homo animal est
 Nullus homo animal est
 Quidam homo animal est
 Quidam homo animal non est

His ergo ita positus, quomodo dictum est superius in simplici terminorum conversione, quod particularis affirmatio et generalis negatio sibi ipsis converterentur, generalis vero affirmatio et particularis negatio sibi ipsis non converterentur, hic in per contrapositionem conversionibus contra est. Nam generalis affirmatio per contrapositionem sibi ipsa convertitur, et particularis negatio sibi ipsi convertitur. Generalis vero negatio et particularis affirmatio per contrapositionem sibi non convertuntur. Quod ita esse his exemplis probabimus. Si enim vera sit affirmatio generalis quæ dicit, omnis homo animal est, vera erit ejus per contrapositionem conversio quæ dicit, Omne non animal non homo est. Quod enim animal non fuerit, id homo non erit. Et si falsa fuerit generalis affirmatio quæ dicit, omne animal homo est, falsa erit etiam ejus per contrapositionem conversio quæ dicit, omnis non homo non animal est, potest enim fieri ut quod homo non est, animal sit. Illa enim negat esse animal quod homo non fuerit. Quod si cum vera est generalis affirmativa, vera est ejus per contrapositionem conversio, et si cum falsa est generalis affirmatio, falsa est ejus per contrapositionem conversio, non est dubium quin generalis affirmatio possit sibi ipsa converti. Item nunc ostendendum est quomodo particularis negatio sibi ipsi per contrapositionem convertitur. Nam si falsa est quæ dicit, quidam homo animal non est, falsa ejus erit etiam per contrapositionem conversio quæ dicit, quoddam non animal non homo est. Hoc enim videtur hæc propositio dicere, ac si diceret quædam res quæ animal non est homo est, qui enim dicit, non homo non est, hominem esse significat quod animal non sit. Hoc vero aperte falsum est, omnis enim homo animal est, et si vera fuerit particularis negatio quæ dicit, quoddam animal homo non est, vera erit et ejus per contrapositionem conversio quæ dicit, quidam non homo non animal non est. Æquale est enim ac si diceret, res quæ homo non est non est non animal, sed est animal, ut equus et bos homo non est, et non est non animal. Ergo si cum particularis negatio falsa est, falsa est etiam ejus per compositionem conversio, et si cum particularis negatio vera est, vera est ejus per contrapositionem conversio, non

nis homo animal est, conversio per contrapositionem est quæ dicit, omne non animal non homo est. Item generalis negationis quæ dicit, nullus homo animal est, conversio per contrapositionem est, nullum non animal non homo est. Item particularis affirmationis quæ dicit, quidam homo animal est, conversio per contrapositionem est quæ dicit, quoddam non animal non homo est. Item particularis negationis quæ dicit, quidam homo animal non est, conversio per contrapositionem est quæ dicit, quoddam non animal non homo est, quod demonstrat subjecta descriptio:

Omne non animal non homo est
 Nullum non animal non homo est
 Quoddam non animal non homo est
 Quoddam non animal non homo non est

Est dubium quin particularis negatio possit per contrapositionem sibi ipsa converti. Nunc quoniam ostensum generalem affirmativam et particularem negativam per contrapositionem sibi posse converti, ostendamus generalem negativam et particularem affirmativam per contrapositionem sibi non posse converti. Et prius de generali negatione dicendum est. Nam si generalis negatio vera est, non necesse erit per contrapositionem sibi conversam veram esse. Sed si falsa fuerit et per contrapositionem sibi conversam falsam esse necesse est. Nam si falsa est quæ dicit, nullus homo animal est, falsa erit fortasse ejus per contrapositionem conversio, quæ dicit, nullum non animal non homo est. Æquale est enim ac si dicat, nulla res est quæ non sit animal et sit non homo, quod est omnis res quam animam non habet homo est, quod aperte falsum est. Item si vera fuerit generalis negatio, falsa erit ejus per contrapositionem conversio. Nam si vera est quæ dicit, nullus homo est lapis, falsa erit ejus per contrapositionem conversio quæ dicit, nullus non lapis non homo est. Æquale est enim ac si dicat, nulla res est quæ cum non sit lapis non homo sit, quod est omnis res quæcumque lapis non fuerit homo est, quod falsum est. Innumerabilia enim invenies, quæ non sunt lapides, et non homines non sunt; ergo quoniam si generalis negatio falsa fuerit, falsa est ejus per contrapositionem conversio, vel si eadem vera fuerit, falsa erit ejus per contrapositionem conversio, non est dubium generalem negationem sibi non posse converti, quod enim in aliquo fallit, generaliter colligi non potest. Restat igitur ut id quod reliquum est monstremus, particularem affirmationem per contrapositionem sibi non posse converti. Cum enim fuerit particularis affirmatio vera, vera erit ejus etiam per contrapositionem conversio. Nam si vera est quæ dicit, quidam homo animal est, vera est ejus per contrapositionem conversio, quoddam non animal non homo est. Æquale est enim ac si dicat quædam res quæ animam non habet homo non est, quod verum est. Lapis enim animam non habet, et tamen homo non est. Item si particularis affirmatio quæ dicit, quidam lapis homo est, falsa est, vera erit ejus per contrapositionem conversio quæ dicit, quidam

non homo non lapis est. Æquale est enim ac si diceret, quædam res quæ homo non fuerit lapis non est, quod verum est. Equus enim homo non est, et tamen lapis non est. Ergo si cum in quibusdam particularis affirmatio vera fuerit, vera erit ejus per contrapositionem conversio, et si cum in quibusdam falsa fuerit particularis affirmatio, vera erit ejus per contrapositionem conversio, non est dubium particulares affirmationes per contrapositionem sibi non posse converti. Generalis enim negatio et particularis affirmatio, quæ contrajacentes sunt, in per contrapositionem conversionibus contraria patiuntur. Nam in generalibus negativis sive generales negativæ veræ fuerint sive falsæ, per contrapositionem conversiones semper falsæ sunt; in particularibus autem affirmativis, sive particularis affirmatio vera fuerit sive falsa, ejus per contrapositionem conversio vera est.

A Repetendum est igitur a superioribus et confirmandum quod in simplicibus terminorum conversionibus particularis affirmatio et generalis negatio sibi converti possunt. Generales vero affirmatio et particularis negatio sibi converti non possunt. In his vero conversionibus quæ per contrapositionem fiunt, contra est; nam generalis affirmatio et particularis negatio per contrapositionem sibi ipsis converti possunt, generalis vero negatio, et particularis affirmatio per contrapositionem sibi ipsis converti non possunt, et generalis negatio et particularis affirmatio quæ sunt contrajacentes in veri falsique distantia (ut demonstratum est), sibi ipsis invicem contraria patiuntur. Hæc de Categoricorum Syllogismorum categoricis propositionibus dicta sufficiant. Si qua vero in his prætermittuntur, in Perihermias Aristotelis commentario diligentius subtiliusque tractata sunt.

LIBER SECUNDUS.

Superioris series voluminis quod ad Categoricorum Syllogismorum propositiones attinebat explicuit. Nunc autem, quantum introductionis patitur temperamentum, de ipsa Categoricorum Syllogismorum ratione tractabitur; et quoniam omnium compositorum firmitudo vel vitium, aut in his maxime reperitur ex quibus est compositum, aut penes bonam malamve compositionem ejus laus vituperatioque tenetur: namque domus si sit fortibus lapidibus debilibusve constructa, ipsa quoque est fortis aut debilis; porro autem si artificis compositionem æquabilem solertemque fuerit nacta, ipsa quoque constructio, merito stabilitatis erit laudabile fundamentum; si vero insolentior compositio fiat, tota quoque quamvis ex bonis ordinata lapidibus, nulla sese generis fabrica stabilitate nutabit; nos quoque hanc eandem imaginem secuti, prius de his quibus ipse syllogismus constat, id est propositionibus explicuimus. Nunc vero de ipsa inter se syllogismorum conjunctione compositioneque tractabimus. Illud vero meminisse debetis, introducendis hic me præstitisse docendis, non introductis. Et prius quid sit esse in omni vel non esse, paucis ostendam. Si qua enim res alterius generis fuerit, omnem intra se speciem continebit, et in toto species genere illa esse dicetur. Sit enim genus animal, homo vero species. Homo ergo quoniam minus est quam animal, in toto animali esse dicetur. Omnis enim homo animal est. Si quis ergo sic dicat aliquam rem de omni alia re prædicari, conversa vice nihil interest. Nam sicut in toto animali homo est, sic etiam animal de omni homine prædicatur. In toto vero non esse est, quoties alia res ab alia re omni disjuncta est: ut si dicas, animal in nullo lapide est, nullum enim animal lapis est; et si dicas, animal de nullo lapide prædicatur, de nullo enim lapide animal dicitur. Diffinimus ergo in toto esse, vel in toto non esse sic: in toto esse, vel de omni prædicari dicitur, quoties non potest

inveniri aliquid subjecti ad quod illud quod prædicatur dici non possit. Namque nihil hominis invenitur ad quod animal dici non possit. In toto vero non esse, vel de nullo prædicari dicitur, quoties nihil subjecti poterit inveniri ad quod illud quod prædicatur dici possit. Nihil enim lapidis inveniri potest de quo possit animal prædicari. Illud sane notandum est, quod esse in toto versa vice dicitur. Nam si aliquid de omni aliquo prædicatur, illud de quo illud prædicatur in toto illo esse dicitur quod prædicatur, ut animal de omni homine dicitur. Homo vero in toto est, id est velut quædam pars intra totum animal lateat. Et si quid in alio omni fuerit, in eo toto res illa de qua superius dicebatur esse dicitur, ut idem animal cum in omni sit homine, et de eo omni prædicetur, homo in toto est animali. His igitur ita positis, quotiescunque ita dicimus, ut litteras pro terminis disponamus, pro brevitate hoc et compendio facimus, id quod per litteras demonstrare volumus universaliter demonstramus. Nam fortasse in terminis aliquibus falsum ingerendum necesse sit. In litteris vero nunquam fallimur, quoniam ad hoc utimur litteris quasi terminos poneremus. In litteris vero ipsis, nisi terminorum conjunctio per se firma valensque fuerit, ulla neque veritas, neque falsitas reperietur. Quoties igitur aliud de alio omni prædicari volumus ostendere, sic ponimus. Sit primus terminus *a*, secundus *b*, et prædicetur *a* de omni *b*. Hoc autem ita accipio tanquam si posuerimus *a* animal, *b* hominem. Eodem modo et de negativis. Nam si dicamus, *a* de nullo *b* prædicatur, tale est ac si dicamus, *a*, quod est animal, de nullo lapide prædicatur, quod est *b*, et alia quæcunque eis fuerint consimilia. Omnis autem syllogismus simplex tribus terminis demonstratur atque concluditur. Sed prius ipsorum syllogismorum figuras aspiciamus, post vero de modis ordinibusque eorum tractabimus. Tribus igitur terminis ita positis, ut prope se et sibi

connexi sint, tres non ultra fieri complexiones necesse est hoc modo : sit enim *a*, sit *b*, sit *c*; aut enim *a* de *b* prædicabitur, et *b* de *c*, aut certe *a* et de *b* prædicabitur et de *c*, vel iisdem ipsis *a* et *b* *c* terminus videbitur esse subjectus. Sit enim *a* bonum, sit *b* justum, sit *c* virtus, aut enim *a*, id est bonum erit in omni *b*, id est justo, et dicetur, omne justum bonum est, et item *b* justum in omni *c*, id est virtute, et dicetur, omnis virtus justa est. Et erunt hujusmodi propositiones : omne justum bonum est, et omnis virtus justa est, aut *a*, id est bonum, de *b*, quod justum est, et de *c*, quod virtus est, prædicabitur; ut sit omne justum bonum est, omnis virtus bona est, aut certe *a* bonum, *b* justum, et *c* virtuti subiacebit, ut dicatur, omne bonum justum est, et omne bonum virtus est. In hæc enim complexione *b* et *c* de solo *a* termino prædicantur. Ubi vero *a* de omni *b* termino, et *b* item prædicatur de omni *c*. Hanc figuram voco primam quæ diffinitur sic : Prima figura est in qua is qui subjectus est de alio prædicatur. Namque *b*, quod *a* termino subjectum est, ad *c* item terminum prædicatur. Extremitates vero dico hujus figuræ quod prædicatur et quod subjectum est, id est *a* *c*. Namque *a* prædicatur de *b* termino, *c* vero terminus *b* termino subjacet. Medium autem illud voco quod alii subjacet, et de alio prædicatur, id est *b*. Nam *b* terminus *a* termino subjacet, de *c* vero termino prædicatur. Major vero extremitas est, quæ prima prædicatur, id est *a*. Namque idem *a* de *b* termino prædicatur. Minor vero quæ medio termino subjicitur, id est *c*, namque *c* terminus medio termino, id est *b*, subjectus est; de eo enim *b* medius terminus dicitur. Major vero terminus *a* vocatus est, id est qui prædicatur, quoniam omne prædicatum ab eo de quo prædicatur majus est. Et in conclusione, sicut in prima propositione, semper *a* terminus prædicatur, *a* enim bonum prædicatur de *b* justo, et dicitur, omne justum bonum est; *b* vero medius terminus prædicatur de *c*, et dicitur, omnis virtus justa est. Ex his igitur concluditur in syllogismo, omnis virtus bonum est, et *a* bonum nominabitur de *c* virtute, atque ideo major *a* nobis extremitas appellatur. Id vero meminisse debemus, quod ea quæ paria sunt retorqueri possunt, et ad se invicem prædicari, et sicut id quod prædicatur in eo quod subjectum est, omni est, ita rursus conversum quod fuerit subjectum, in eo quod antea prædicabatur omni erit. Nam si *f* et *g* duo termini ita sibi sint æquales, ut neuter neutro major sit, cum prædicaveris *f* de omni *g*, erit *f* terminus in omni *g* termino. Si vero convertas et prædices *g* terminum de *f* termino, erit iterum *g* terminus in omni *f* termino. Sit enim *f* risibile, *g* homo. Ergo si prædices *f* risibile, et *g* hominem subjicias, *f* risibile in omni *g* invenitur. Omnis enim homo risibilis est. Si vero prædices *g* hominem ad *f* risibile, *g* homo in omni *f* risibile reperitur. Omne enim risibile homo est. Quid autem termini sint, vel quid prædicatio, aut subjectio, priori de propositionibus libro satis dictum est. Sed ne forte erremus

A quod videtur universalis affirmatio conversa, Nam de hoc quoque superius dictum est. Modo vero hoc solum monstrare volumus, quod quæ sunt in toto paria sola convertantur. Hoc tamen prodest ad ostensionem syllogismorum quæ fit in circulo, quam in Analyticis diximus. Ac de prima Syllogismorum Categoricorum figura expeditum est. Secunda vero figura est quoties *a* terminus de utrisque *b* et *c* terminis prædicatur hoc modo : Si enim dicas *a* bonum de omni *b* justo, ut sit hoc modo propositio, omne justum bonum est, et inde *a* bonum de omni *c* virtute, ut dicas, omnis virtus bonum est, solum *a* de utrisque *b* et *c* terminis prædicasti, et erit hæc secunda figura. Medius autem terminus in hac figura erit qui de utrisque prædicatur, id est *a*. Extremitates vero ea quæ subjecta sunt, id est *b* et *c*. Major vero extremitas est de qua primo *a* terminus appellatur, id est *b* justum; vel si ad *c* primo prædicabitur, *c* terminus major extremitas invenitur. Idcirco quod ea extremitas de qua medius terminus primo prædicatur, in conclusione ipsa quoque prædicabitur, ut posterius demonstrandum est. Minor vero extremitas erit, ad quod medius terminus posterius prædicabitur. Tertia vero figura est, quoties *a* et *b* termini de uno *c* prædicantur. Si quis enim prædicet *a*, id est bonum, de *c*, id est virtute, ut sit hujusmodi propositio, omnis virtus bonum est; item *b* prædicetur de *c*, ut sit, omnis virtus justum est, tertiam figuram facit. In hac vero figura medius terminus erit qui utrisque subjectus est, id est *c*. Namque *c* termino *a* et *b* termini prædicantur. Major vero extremitas est quæ primo prædicatur, id est *a*; minor vero quæ postea, id est *b*; vel si quem lib erit *b* prius, *a* posterius prædicare secundum priorem posterioremque prædicationem, major minorve extremitas invenitur, et hic quoque major extremitas in conclusionibus, sicut in superioribus aliis figuris, de minore prædicatur. Expeditis igitur tribus syllogismorum figuris, dicendum est quia perfectus syllogismus est cui ad integram probatamque conclusionem ex superius sumptis et propositis nihil deest. Sed modo atque ordine facta conclusio nihil d-habens, per ea quæ antea proposuit terminatur. Imperfectus vero syllogismus est cui nihil æque ad perfectionem deest, verumtamen in his quæ in propositionibus sumpta sunt aliqua desunt, cur ita esse videtur. Sed et hæc diffinitiones omnes posterius liquebunt. Nunc autem unde hæc figuræ nascantur breviter explicandum est. Quoniam unde nascuntur, in eadem iterum resolvuntur. Sed secunda et tertia figura de prima figura nasci et procreari videntur. Sit enim *a* terminus in omni *b* termino, et de omni eo prædicetur, *b* vero terminus de omni *c* termino prædicatur. Hæc, ut dictum est, prima syllogismorum figura est. Si quis igitur majorem extremitatem propositionemque convertat, et quod fuerat antea prædicatum faciat esse subjectum, secundam faciet figuram. Nam quemadmodum *a* terminus prædicatur de *b* termino, ita *b* de *c*. Si ergo convertatur, et fiat

ut *b* terminus de *a* termino prædicetur, invenitur *b* terminus qui antea mediis fuerat, et *a* termino subiectus, de *c* vero termino prædicatur ad utrosque terminos prædicativus. Age enim quoniam *a* bonum de *b* justo prædicabatur, *b* vero justum de *c* virtute prædicabatur, erat propositio: omne justum bonum est, omnis virtus justa est, manente propositione quæ est, omnis virtus justa est, prima propositio, id est omne justum bonum est, contravertatur, et fiat, omne bonum justum est. Inveniuntur igitur propositiones sic, omne bonum justum est, omnis virtus justa est, et justum, id est *b* de *a* et *c* terminis prædicabitur. Conversa igitur majore prioris figuræ extremitate, secunda syllogismorum figura procreatur. Tertia vero figura nascitur, minori propositione conversa. Nam si *a* bonum prædicatur de *b* justo, ut dicatur, omne justum bonum est, *b* vero justum prædicatur de *c* virtute, ut dicatur, omnis virtus justa est, si, priore propositione manente, id est, omne justum bonum est, secunda quæ est, omnis virtus justa est, convertatur, et fiat, omne justum virtus est, inveniuntur omnes propositiones sic: omne justum bonum est, omne justum virtus est, et de *b* justo *a* et *c* termini prædicantur, et fit tertiæ figuræ connexio. Conversis igitur primis posterisque extremitatibus primæ figuræ, tertia vel secunda figura nascuntur. At vero unaquæque harum trium figurarum habet sub se plures syllogismorum modos, ut modi sub figuris ita sint ut sunt species sub suis generibus. Habet enim prima figura sub se, Aristotele auctore, modos quatuor; sed Theophrastus vel Eudemus super hos quatuor quinque alios modos addunt, Aristotele dante principium in secundo priorum Analyticorum volumine, quod melius postmodum explicabitur. Secunda vero figura habet sub se quatuor modos; tertia vero, auctore Aristotele, sex; addunt etiam alii unum, sicut ipse Porphyrius, superiores scilicet sequens. Et quoniam (ut superiore libro dictum est) aliæ propositiones affirmativæ sunt, aliæ negativæ, et earum aliæ universales, aliæ vero particulares, secundum eas ipsas, propositiones syllogismorum conclusionesque junguntur. Namque primæ figuræ primus modus est qui fit ex duabus universalibus affirmativis, universalem colligens affirmativam. Si enim *a* terminus fuerit in omni *b* termino, et si *b* terminus de omni *c* termino fuerit prædicatus, *a* terminus de omni *c* termino prædicabitur. Namque *a* bonum si prædicetur de omni *b* justo, ut sit, omne justum bonum est, *b* vero justum, si de *c* prædicetur virtute, ut sit, omnis virtus justum est, necessario concluditur extremitatibus ad se invicem prædicatis, id est *a* et *c*, ut sit omnis virtus bonum est. Sunt igitur hujusmodi propositiones atque conclusio? Si *a* in omni *b* fuerit, et *b* in omni *c* fuerit, *a* terminus de omni *c* prædicabitur, id est, omne justum bonum est, omnis virtus justa est; et conclusio, omnis igitur virtus bonum est, et hic primæ figuræ primus modus est. Secundus vero modus primæ figuræ est, quoties ex prima universali negativa et

A secunda universali affirmativa conclusio universali negatione colligitur. Si enim sit *a* malum, *b* bonum, *c* justum, *a* terminus de nullo *b* termino prædicabitur. Nullum enim bonum malum est, *b* vero terminus de omni *c* termino prædicabitur; omne enim justum bonum est. Quare colligitur, nullum justum malum est, ut est hoc modo: Si *a* terminus de nullo *b* termino prædicatur, *b* vero terminus de omni *c* fuerit prædicatus, *a* terminus de nullo *c* prædicabitur, ut est, nullum bonum malum est, omne justum bonum est; nullum igitur justum malum est. Tertius vero modus primæ figuræ est, quoties ex universali affirmativa, et particulari affirmativa, particularis affirmativa colligitur. Nam si *a* virtus de omni *b*, id est bono, prædicetur, et *b* bonum de quodam *c*, id est justo, fuerit prædicatum particulariter, erit quoque conclusio particularis, hoc modo, ut *a* virtus de quodam *c* justo particulariter prædicetur. Si igitur fuerit *a* terminus in omni *b*, et *b* terminus in aliquo *c* particulariter, erit *a* terminus in aliquo *c* particulariter, ut sit:

Omne bonum virtus est.

Quoddam justum bonum est.

Quoddam igitur justum virtus est.

Quartus modus primæ figuræ est talis, quoties ex universali negatione et particulari affirmatione particularis negativa colligitur. Nam si *a* terminus de nullo *b* termino prædicetur, *b* vero terminus de quodam *c* termino prædicetur, *a* terminus de quodam *c* termino non prædicabitur, quod monstrat C subjecta descriptio. Nam sunt hujusmodi propositiones:

Nullum bonum malum est.

Quoddam justum bonum est.

Quoddam igitur justum malum non est.

Hos ergo quatuor in prima figura modos in Analyticis sui Aristoteles posuit. Cæteros vero quinque modos Theophrastus et Eudemus addiderunt, quibus Porphyrius, gravissimæ vir auctoritatis, visus est consensus e, qui sunt hujusmodi. Nam quoniam particularis affirmativa sibi ipsi convertitur, qui quis ostenderit in conclusione *a* terminum de quodam *c* termino particulariter prædicari, in eadem ipsa conclusione monstravit quod *c* terminus de *a* termino rursus particulariter prædicetur. Nam si sibi particularis propositi in conclusione convertitur, si *a* terminus in quodam *c* termino fuerit, *c* terminus de quodam *a* termino prædicabitur. Item quisquis universalem negativam in conclusione probaverit, necesse est eum ipsius quoque conversionem in eadem conclusione probasse. Universalis enim negatio semper sibi convertitur. Nam si quis probavit quod *a* terminus de nullo *c* termino prædicetur, non est dubium quin in hac conclusione illud quoque probatum sit, quod *c* terminus de nullo *a* termino prædicetur. Semper enim, ut dictum est, universalis negativa sibi ipsi convertitur. Universalis quoque affirmativa duplici conclusione continetur; nam quisquis ostendit *a* terminum de omni *c* termino prædicari, illud

quoque ostendit quod *c* terminus de quodam *a* termino particulariter prædicetur. Si quis enim probaverit animal de omni homine prædicari, ita dicens, omnis homo animal est, illud quoque necessario monstravit particulariter, quoniam quoddam animal homo est. Ita semper universalis negatio, et universalis affirmatio, vel particularis affirmativa dupliciter concluduntur. Aliæ enim sibi ipsis convertuntur, quæ particularis est particulariter, quæ universalis universaliter. Alia vero, cum ipsa universalis affirmativa sit, particulariter sibi ipsi convertitur. Particularis autem negatio nunquam sibi ipsi convertitur, atque ideo simplicem in se retinet conclusionem. Hoc autem quod nuper diximus, in secundo priorum Analyticorum libro ab Aristotele monstratur, quod scilicet Theophrastus et Eudemus principium capientes ad alios in prima figura syllogismos adjiaciendos animum adiecere, qui sunt hujusmodi qui κατὰ ἀνάγκην vocantur, id est per refractionem quamdam conversionemque propositionis. Et est quintus modus ex duabus universalibus affirmationibus, particularem colligens affirmativam hoc modo: Si *a* fuerit in omni *b*, et *b* fuerit in omni *c*, posset equidem concludi quod *a* terminus esset in omni *c* termino. Sed quoniam ista universalis propositio, ut dictum est, particulariter convertitur, prætermisso eo quod *a* terminus de omni *c* termino prædicatur, conclusio esse dicitur quod *c* terminus de quodam *a* termino prædicatur, quod hoc exemplo monstrandum est. Si enim sint propositione sic, omne justum bonum est, omnis virtus justa est, posset concludi equidem quoniam omnis virtus bonum est. Sed quoniam ita propositio sibi convertitur, ut sit, quoddam bonum virtus est particulariter, particularis syllogismus conclusioque colligitur ex duabus universalibus affirmativis. Ejus vero forma talis est, *a* terminus in omni *b*, *b* terminus in omni *c*, igitur *c* terminus in quo lam *a*, ut est:

Omne justum bonum est.

Omnis virtus justa est.

Quoddam bonum justum est.

Per conversionem refractionemque dicitur, quoniam quod universaliter colligebatur conversum, particulariter collectum est. Sextus modus est primæ figuræ qui fit ex universali negativa et universali affirmativa universalem conclusionem per conversionem colligens. Nam si *a* terminus in nullo *b* fuerit, *b* vero terminus in omni *c* termino fuerit, posset equidem colligi quoniam *a* terminus in nullo *c* termino est; sed quoniam universalis negativa convertitur, dicitur quoniam *c* terminus in nullo *a* termino est, ut in hoc modo:

Nullum bonum malum est,

Omne justum bonum est, posset colligi:

Nullum justum malum est; sed ex his per conversionem colligimus:

Nullum malum justum est.

Septimus modus primæ figuræ est, qui ex universali affirmativa et particulari affirmativa per conversio-

A nem particularem colligit affirmativam. Si enim fuerit *a* terminus in omni *b*, et *b* terminus de quodam *c* termino prædicetur, potest *a* terminus de quodam *c* termino prædicari. Sed quoniam particularis affirmatio sibi ipsi convertitur, per conversionem fit conclusio, et dicitur *c* terminus de quodam *a* termino prædicari, ut sit sic: omne bonum virtus est, quoddam justum bonum est. Posset equidem concludi, quoniam quoddam justum virtus est, sed quia particularis affirmatio convertitur, dicimus quoniam quædam virtus justa est. Octavus modus primæ figuræ est, quoties ex universali affirmatione et universali negatione particulariter colligitur. Si enim *a* terminus de omni *b* termino prædicatus fuerit, *b* vero terminus de nullo *c* termino prædicetur, non posset colligi quoniam *a* terminus de nullo *c* termino prædicatur. Cur autem non possit, in resolutoriis dictum est. Sed quoniam universalis negativa sibi ipsa convertitur, potest dici et converti, quoniam *c* terminus de nullo *b* termino prædicatur, *b* vero terminus de quodam *a* termino dicitur, quoniam universalis affirmativa particulariter sibi ipsa convertitur; quare *c* terminus de quodam *a* termino non prædicabitur, ut sit sic: omne bonum justum est, nullum malum bonum est, non posset colligi, quoniam nullum malum justum est, sed convertitur sic:

Nullum bonum malum est.

Quoddam justum bonum est.

Quoddam igitur justum malum non est.

Nonus modus primæ figuræ est, qui ex particulari affirmativa et universali negativa particularem colligit negativam per conversionem. Si enim *a* terminus de quodam *b* termino, *b* vero terminus de nullo *c* termino prædicetur, non potest quidem dici quoniam *a* terminus de quodam *c* termino non prædicabitur. Cur autem non possit, hoc quoque in resolutoriis diximus; sed quoniam universalis negatio converti potest, dicitur quoniam *c* terminus de nullo *b* termino prædicatur, et *b* terminus de quodam *a* prædicatur; *c* igitur terminus de quodam *a* non prædicabitur, ut sit sic:

Quoddam bonum justum est.

Nullum malum bonum est.

Quoddam igitur justum malum non est.

Expeditis, igitur novem primæ figuræ modis ad secundæ figuræ quatuor modos veniamus. Illud tantum constet, quod quemadmodum in prima figura per novem supradictos modos et affirmatio universalis, et negatio universalis, et affirmatio particularis, et negatio particularis, in conclusione colligitur, in secunda figura affirmativam neque generalem neque particularem posse colligi, sed tantum vel particulariter, vel universaliter solas colligi negativas. Est autem secundæ figuræ primus modus hic, quoties ex universali negatione, et universali affirmatione, universalis negativa colligitur. Si enim *a* terminus de nullo *b* termino et de omni *c* termino prædicetur, *b* terminus de nullo *c* termino prædicabitur. Sit enim *a* bonum, sit *b* malum, *c* justum. Si quis igitur sic dicat:

Nullum malum bonum est.

Omne justum bonum est, concludit :

Nullum justum malum est.

Liquet igitur majorem extremitatem de minore in conclusione prædicari. Sed omnes secundæ figuræ syllogismi quamvis veri sint, verum tamen ex seipsis non probatur, sed ex primæ figuræ modis implentur. Namque si *a* terminus de nullo *b* termino prædicatur, et in omni *c* termino sit, nondum probatum est quoniam omnino *b* terminus de nullo *c* termino prædicatur. Sed si quis ex isto secundæ figuræ primo modo primæ figuræ secundum modum faciat, per conversionem totus syllogismus conclusioque probata est. Si quis enim in hoc syllogismo qui est *a* terminus in nullo *b*, et idem *a* terminus de omni *c* prædicatur, et *a b* propositionem convertat, ut faciat esse *b a*, nam omnis universalis negativa convertitur; si quis igitur dicat quoniam *a* terminus de nullo *b* termino prædicatur, et *b* igitur de nullo *a* termino prædicabitur, sed *a* terminus de omni *c* termino prædicabitur. Fit igitur primæ figuræ secundus modus ex universali negativa et universali affirmativa universalem colligens negativam, ut sit conclusio. De nullo igitur *c* termino *b* prædicabitur. His igitur conversionibus omnis secundæ et tertiæ figuræ syllogismus conclusioque colligitur et probatur. Atque ideo quoniam ex seipsis non sunt probati nisi ex superioribus comprobentur, ille est, primæ figuræ modus, quicumque in secunda vel tertia figura inventus fuerit, imperfectus vocatur syllogismus. Secundus vero modus secundæ figuræ est quoties ex

Omne justum bonum est,

Nullum malum bonum est, concludit :

Nullum igitur malum justum est.

Sed hæc complexio conjunctioque propositionum duplicem conversionem habet. Ostenditur enim de secundo primæ figuræ modo sic. Nam si *a* terminus in omni *b* termino est, et de nullo *c* termino prædicatur, hic universalis negativa convertitur. Erit igitur ut *c* terminus de nullo *a* termino prædicatur. Quod si ita est, erit hujusmodi syllogismus : *c* terminus de nullo *a* termino prædicatur, *a* terminus in omni *b* termino est, *c* igitur terminus de nullo *b* termino prædicabitur. Ecce una conversio facta est propositionis negativæ. Sed quoniam diximus concludi non *c* in nullo *b*, sed *b* in nullo *c* termino, hic universalis conclusio negativa convertitur : et sicut conclusum est *c* terminum de nullo *b* termino prædicari, ita concluditur de nullo *c* termino *b* terminum prædicari. Tertius modus secundæ figuræ est, quoties ex universali negativa et particulari affirmativa particularis negativa colligitur. Si enim *a* terminus de nullo *b* termino prædicatur, et in quodam

A termino fuerit, *b* terminus de quodam *c* termino non prædicabitur. Sit enim *a* bonum, *b* malum, *c* justum. Si quis igitur sic dicat :

Nullum malum bonum est.

Quoddam justum bonum est, concludat necesse est :

Quoddam justum malum non est,

Hic quoque syllogismus per conversionem hoc modo probatur. Nam si *a* terminus de nullo *b* termino prædicatur, et *b* terminus de nullo *a* termino prædicabitur. Sed *a* terminus de quodam *c* termino prædicatur. Redit igitur primæ figuræ modus quartus, qui est ex universali negatione et particulari affirmatione, particularem scilicet colligens negativam, ut in hoc quoque syllogismo. Nam hic quoque particularem negativam colligit, id est *b* terminum de quodam *c* termino non prædicari. Quartus modus secundæ figuræ est, qui ex universali affirmatione et particulari negatione particularem colligit negativam. Nam si *a* terminus in omni *b* termino sit, et de quodam *c* termino non prædicatur, *b* terminus de quodam *c* termino non prædicabitur. Sit enim *a* bonum, *b* justum, *c* malum. Si quis igitur dicat :

Omne justum bonum est.

Quoddam malum bonum non est, concludit :

Quoddam igitur malum justum non est.

Hæc vero complexio atque ordo propositionum per conversionem non potest approbari. Generalis enim affirmativa sibi ipsi converti non potest. Monstratur igitur iste syllogismus ex prima figura non per conversionem, sed per impossibilitatem, quoniam si particularis conclusio negativa in hoc syllogismo non concluditur, aliquid inconveniens impossibileque contingit. Sed hæc impossibilitas per primam figuram demonstrabitur. Dico enim quoniam si *a* terminus de omni *b* termino prædicatur, et in aliquo *c* termino non sit, talem colligi conclusionem, ut *b* terminus de aliquo *c* termino non prædicatur. Nam si hoc factum est, huic contrajacens propositio vera erit. Particularibus autem negativis universales affirmativæ contrajacentes sunt, ut in su, eriore libro docuimus. Si igitur hic particularis negatio non est conclusio, erit generalis affirmatio. Sit enim affirmatio generalis, et *b* terminus de omni *c* termino prædicatur; sed *a* terminus de omni *b* termino prædicatur, *b* vero terminus de omni *c* termino prædicari dicitur; *a* igitur terminus de omni *c* termino prædicatur, quod fieri non potest. Ita enim *a c* propositionem posuimus prius, ut diceremus *a* terminum de quodam *c* termino non prædicari. Hoc igitur ostensum est per primum modum primæ figuræ. Quare in secunda figura omnis syllogismus imperfectus est, et ejus probatio aut per conversionem in primam figuram reducitur, aut ex hypothetica dispositione per impossibilitatem, et primam figuram aliter fieri non posse monstratur, et alii quidem omnes per impossibile probantur, quod paulo post demonstrabitur. Restat ut tertiæ figuræ modos atque ordines explicemus. Sed antea quam id faciamus, illud prius videndum est, quod in tertiæ figuræ modis

inquam conclusio colligitur universalis. Sed si vel negativæ vel affirmativæ fuerint collectiones, particulares semper erunt, nunquam etiam generales. Est autem tertiæ figuræ primus modus hic, qui ex duobus universalibus affirmationibus particularem colligit affirmationem. Nam si *a* et *b* termini de omni *c* termino prædicentur, *a* terminus de quodam *b* termino prædicabitur per conversionem. Nam si *b* terminus de omni *c* termino prædicatur, et universalis affirmatio particulariter sibi convertitur, *c* terminus de quodam *b* termino prædicatur. Quod si ita est, fit tertius primæ figuræ modus, qui est ex universali et particulari affirmativa, et colligit *a* terminum de quodam *b* termino prædicari. Sit enim *a* justum, *b* virtus, *c* bonum. Si quis enim sic dicat :

Omne bonum justum est.

Omne bonum virtus est, fit conclusio :

Quædam virtus justa est.

Mutant alii terminos, et volunt facere secundum modum, ut sit *a* virtus, *b* justum, *c* bonum, ut sit talis syllogismus :

Omne bonum virtus est,

Omne bonum justum est, et concludatur :

Quoddam justum virtus est.

Sed hunc Aristoteles a superiore non dividit, et hos duos unum modum putat, et idcirco nos septem tertiæ figuræ esse diximus modos dubitantes; sed magis Aristoteles sequendus est, atque ideo alium modum dicamus esse qui possit integre videri secundus. Secundus vero modus tertiæ figuræ est, quoties ex universali negatione et universali affirmatione negatio colligitur particularis. Si enim *a* terminus de nullo *c* termino, *b* terminus vero de omni *c* termino prædicetur, *a* terminus de quodam *b* termino non prædicabitur. Nam si *a* terminus de nullo *c* termino prædicatur, *b* vero de omni *c*, et *c* terminus de quodam *b* termino prædicabitur. Particulariter enim sibi universalis affirmativa convertitur. Concluditur igitur in quarto primæ figuræ modo, *a* terminum de quodam *b* termino non prædicari. Sit enim *a* malum, *b* justum, *c* bonum. Si quis sic dicat :

Nullum bonum malum est,

Omne bonum justum est, concludat necesse est :

Quoddam igitur justum malum non est.

Ex quo considerandum est majorem extremitatem in conclusione prædicari. Tertius modus tertiæ figuræ est, quoties ex particulari et universali affirmativa particularis affirmatio concluditur. Si enim *a* terminus de quodam *c*, et *b* terminus de omni *c* termino prædicetur, concluditur *a* terminum de quodam *b* termino prædicari per duplicem conversionem. Quoniam enim *b* terminus de omni *c* termino prædicatur, et *a* terminus de quodam *c* termino prædicatur, et particularis affirmativa semper sibi ipsi convertitur, *c* terminus de quodam *a* termino prædicabitur. Sunt igitur propositiones sic : *b* terminus de omni *c* termino, *c* vero terminus de quodam *a* termino prædicatur; quod si ita est, colligitur in primæ figuræ modo tertio *b* terminum de quodam *a*

termino prædicari. Atque ita particularis affirmativa convertitur, et *a* terminus de quodam *b* termino prædicabitur, eruntque duplices conversiones, una propositionis, alia conclusionis. Sit enim *a* justum, *b* virtus, *c* bonum. Si quis igitur sic dicat :

Quoddam bonum justum est.

Omne bonum virtus est, concludat necesse est :

Quædam virtus justa est.

Quartus modus tertiæ figuræ est quoties ex universali affirmatione et particulari affirmatione affirmatio particularis colligitur. Nam si *a* terminus de omni *c* termino prædicetur, *b* vero terminus in quodam *c* termino sit, concluditur *a* terminum de quodam *b* termino prædicari per conversionem. Si enim *b* terminus de quodam *c* termino prædicetur, et *c* terminus de quodam *b* termino prædicatur, quoniam particularis affirmativa sibi ipsi convertitur, et fit syllogismus in primæ figuræ tertio modo, qui fit ex universali affirmativa et particulari affirmativa, particularem colligens affirmativam, ut sit syllogismus hoc modo : *a* terminus in omni *c*, et *c* terminus in quodam *b*. Igitur *b* terminus in quodam *b*. Sit *a* virtus, *b* justum, *c* bonum. Si quis igitur sic dicat :

Omne bonum virtus est,

Quoddam bonum justum est, concludet quoniam :

Quoddam justum virtus est.

Quintus modus tertiæ figuræ est quoties ex particulari negatione et universali affirmatione particularis colligitur negativa. Sed hic modus per conversionem pro ari non potest, sed per impossibilitatem, sicut quartus secundæ figuræ probatus est modus. Si enim *a* terminus de quodam *c* termino non prædicetur, *b* vero terminus de omni *c* termino prædicetur, *a* terminus de quodam *b* termino non prædicabitur; nam si non ita est, erit illud verum, *a* terminum de omni *b* termino prædicari; sed *b* terminus de omni *c* termino prædicatur, *a* igitur terminus de omni *c* termino prædicabitur, quod fieri non potest. Prius enim ita positus est *a* terminus, ut de quodam *c* termino non prædicaretur. Quod si generalis affirmatio in conclusione syllogismi non est, ut sit *a* terminus in omni *b* termino, erit huic contrajacens particularis negatio, ut *a* terminus de quodam *b* termino non prædicetur. Sit enim *a* malum, *b* justum, *c* bonum. Si quis igitur sic dicat :

Quoddam bonum malum non est,

Omne bonum justum est, concludat necesse est :

Quoddam igitur justum malum non est.

Sextus modus tertiæ figuræ est quoties ex universali negativa et particulari affirmativa particularis negatio colligitur per conversionem. Nam si *a* terminus in nullo *c* termino sit, *b* vero terminus de quodam *c* termino prædicetur, fit conclusio *a* terminum de quodam *b* termino non prædicari. Nam si *a* terminus de nullo *c* termino prædicatur, *b* vero terminus de quodam *c* termino prædicatur, et *c* terminus de quodam *b* termino prædicabitur, quoniam particularis affirmativa potest converti. Fit igitur talis syllogismus, ut *a* terminus de nullo *c* termino prædicetur, *c* ter-

minus de quodam *b* termino prædicetur, et *a* terminus de quodam *b* termino non prædicetur. Sit *a* malum, *b* justum, *c* bonum. Si quis igitur dicat :

Nullum bonum malum est,

Quoddam bonum justum est, concludit:

Quoddam justum malum non est.

His igitur expeditis, quid ipse syllogismus sit diffiniendum est. Diffinitur autem sic : syllogismus est oratio in qua positis quibusdam atque concessis, aliud quiddam quam sint ea quæ posita et concessa sunt, necessario contingit per ipsa quæ concessa sunt. Orationem diximus esse syllogismum idcirco quoniam omnis diffinitio a generali trahitur, genus autem syllogismi est oratio. Quod autem dictum, in qua positis quibusdam et concessis, ita intelligendum est, quasi sic dictum esset, secundum quam positis et concessis ; ut enim syllogismus fiat, ante aliquid a proponente dicitur, quod audiens concedat; quod si ille concesserit, concludit et perficit syllogismum, idcirco, quia dubiæ res per quædam concessa et probata monstrantur, conceditur autem æqualiter et affirmatio et negatio vera. Cætera vero in syllogismi diffinitione talia sunt quæ non integre dispositos syllogismos a syllogismorum diffinitione verorum discernant. Nam quod dictum est, in qua positis quibusdam, sumptorum scilicet et propositionum multitudo monstratur. Sunt enim qui putantur esse huiusmodi syllogismi, in quibus tantum una propositio est et una conclusio. Qualis est hic, vides, vivis igitur; homo es, animal igitur es, et alia huiusmodi, quos scilicet veteres in syllogismis non acceperunt, syllogismus enim est aliquorum collectio. At vero collectio non nisi plurimorum est, et quicumque unam posuit propositionem, ille non colligit. Nullum igitur faciet syllogismum. Debet enim syllogismus, ut angustissimus sit, duabus propositionibus comprobari. Quod autem dictum est, aliud quiddam necessario evenire tales ab aliquibus sunt syllogismi, ut ea quæ proposuerunt, ipsa etiam in conclusione concludant, ut est hic : Si homo es, homo es; homo autem es, homo igitur es. Idem enim conclusit quod ante proposuit. Atque ideo, ad istorum discretionem, aliud quiddam contingere debere dictum est quam sint ea quæ con-

cessa sunt, ut in superioribus omnibus syllogismis quos in trium figurarum modis et demonstratione posuimus. Tales vero syllogismi quales nunc dicti sunt perridiculi sunt, quod id quod ante concessum est quasi dubium quiddam in conclusione colligitur. Nam quod positum est, necessario contingere, ad hoc pertinet, quoniam frequenter ad inductionem veræ quædam propositiones sunt quarum conclusio nullo modo vera est, ut si quis sic dicat : Qui musicam novit musicus est, et concedatur; et qui arithmetica arithmeticus est, et qui medicinam medicus est, et qui bonum bonus est. Cum igitur hæc omnia concessa sunt, dicat, et qui malum, malus est, quod quasi superioribus simile videtur, sed omni modo falsum est : boni enim homines non aliter cavent, nisi mala noverint. Atque ideo propter eas conclusiones quæ sunt per eas propositiones quæ per inductionem dicuntur, additum est conclusiones in syllogismis necessarias contingere, id est ex necessitate contingere. Est etiam alia expositio, sed in Analyticis nostris jam dicta est. Illud vero quod dictum est, per ipsa quæ posita sunt, hoc propter eos dictum est qui tales faciunt syllogismos, in quibus aut minus aliquid, aut plus, aut aliud propositum est quam proponi debuerat. Fiunt enim huiusmodi syllogismi. Si quis enim ita dicat : Socrates homo est, omnis homo animal est, et concludat, Socrates igitur animatus est, minus proposuit, quod non dixit omne animal esse animatum. Nunc si sic proposuisset, recte Socrates animatum esse concluderet, ita [dicendo : Socrates homo est, omnis homo animal est, et omne animal animatum est, Socrates igitur animatus est. Plus autem proponere hoc est, ut si quis sic dicat : Omnis homo animal est, omne animal animatum est, sed et sol in Ariete est, omnis igitur homo animatus est; hic vero superfluum est quod solem in Ariete esse interposuit. Aliud autem quam necesse est quiddam proponunt hoc modo, ut si quis sic dicat : Omne homo animal est, virtus autem bonum est, omnis igitur homo animatum est. Nulla igitur harum propositionum ad rem pertinet quod concludere cupiebat. Expedita igitur syllogismi diffinitione, ad priorum modorum naturam resolutionemque veniamus, et prius omnes in ordinem disponantur.

Primæ figuræ modi.

Primus	Omne justum bonum est. Omnis virtus justa est. Omnis igitur virtus bona est.
Secundus	Nullum bonum malum est. Omne justum bonum est. Nullum igitur justum malum est.
Tertius	Omne bonum virtus est. Quoddam justum bonum est. Quoddam igitur justum virtus est.
Quartus	Nullum bonum malum est. Quoddam justum bonum est. Quoddam igitur justum malum non est.
Quintus	Omne justum bonum est. Omnis virtus justa est. Quoddam igitur bonum virtus est.
Sextus	Nullum bonum malum est. Omne justum bonum est. Nullum igitur malum justum est.
Septimus	Omne bonum virtus est. Quoddam justum bonum est. Quædam igitur virtus justa est.

Octavus	Omne bonum justum est. Nullum malum bonum est. Quoddam igitur justum malum non est.
Nonus	Quoddam bonum justum est. Nullum malum bonum est. Quoddam igitur justum malum non est.
<i>Secundæ figuræ modi.</i>	
Primus	Nullum malum bonum est. Omne justum bonum est. Nullum igitur justum malum est.
Secundus	Omne justum bonum est. Nullum malum bonum est. Nullum igitur malum justum est.
Tertius	Nullum malum bonum est. Quoddam justum bonum est. Quoddam igitur justum malum non est.
Quartus	Omne justum bonum est. Quoddam malum bonum non est. Quoddam igitur malum justum non est.
<i>Tertiæ figuræ modi.</i>	
Primus	Omne bonum justum est. Omne bonum virtus est. Quædam igitur virtus justa est.
Secundus	Omne bonum virtus est. Omne bonum justum est. Quoddam igitur justum virtus est.
Tertius	Nullum bonum malum est. Omne bonum justum est. Quoddam igitur justum malum non est.
Quartus	Quoddam bonum justum est. Omne bonum virtus est. Quædam igitur virtus justa est.
Quintus	Omne bonum virtus est. Quoddam bonum justum est. Quoddam igitur justum virtus est.
Sextus	Quoddam bonum malum non est. Omne bonum justum est. Quoddam igitur justum malum non est.
Septimus	Nullum bonum malum est. Quoddam bonum justum est. Quoddam igitur justum malum non est.

Hi sunt igitur omnes trium figurarum modi quorum A primæ figuræ quatuor primæ indemonstrabiles nominantur et directi, id est sine aliqua conversione monstrati; indemonstrabiles autem quoniam non per alios demonstrantur, et perfecti dicuntur, quoniam per seipsos comprobantur. Et primi quoniam positione et natura primi sunt, et in eos omnes cæteri resolvuntur. Illi quoque quinque primæ figuræ modi imperfecti et per conversionem sunt. Secundæ vero figuræ, vel tertiæ, omnes imperfecti sunt, quoniam per primos primæ figuræ modos quatuor compro-

bantur, namque in ipsos resolvuntur: ut eos per conversionem resolvamus, et per impossibilitatem, ut duo illi superius demonstrati sunt, consideremus igitur eorum principia, quoniam unde nascuntur in idipsum resolvuntur. Quintus igitur primæ figuræ modus de primæ primo figuræ modo procreatur. Binis enim propositionibus prioribus manentibus, conclusio primi modi particulariter conversa quintum efficit syllogismum, quod in subjecta declaratur descriptio:

Omne justum bonum est	eadem	Omne justum bonum est.
Omnis virtus justa est	eadem	Omnis virtus justa est.
Omnis virtus bona est	versa	Quoddam bonum virtus est.

Sextus vero primæ figuræ modus de secundo primæ B figuræ modo capit principium. Manentibus enim duabus prioribus propositionibus secundi modi, univer-

sali conclusione universaliter conversa, sextus nascitur syllogismus, ut subjecta docet descriptio:

Nullum bonum malum est	eadem	Nullum bonum malum est.
Omne justum bonum est	eadem	Omne justum bonum est.
Nullum justum malum est	versa	Nullum malum justum est.

Septimus modus primæ figuræ de tertio primæ figuræ nascitur modo. Manentibus enim binis proposi-

tionibus prioribus, particulari affirmativa in conclusione conversa, septimi modi collocatio procreatur.

Omne bonum virtus est	eadem	Omne bonum virtus est.
Quoddam justum bonum est	eadem	Quoddam justum bonum est.
Quoddam justum virtus est	vertitur	Quædam virtus justa est.

Octavus vero et nonus primæ figuræ modus in quartum primæ figuræ modum resolvuntur, non etiam initium sumunt. Octavus resolvitur in quartum hoc modo: prima enim quarti in secundam octavi uni-

versaliter conversa, et prima propositione octavi modi particulariter in secundam quarti modi conversa, eadem conclusio colligitur, id est negatio particularis.

Nullum bonum malum est, negatio universalis.
 Quoddam justum bonum est, particularis affirmatio.
 Universaliter conversa, Omne bonum justum est.
 Universaliter conversa, Nullum malum bonum est.
 Quoddam justum malum non est, eadem conclusio,
 Quoddam justum malum non est.

Nonus vero modus in quartum modum resolvitur sic, A riter in primam noni, et eadem conclusio manet at ne- prima quarti in secundam noni propositionem uni- gatio particularis.

versaliter convertatur, et secunda quarti particula-

Nullum bonum malum est, universalis negativa.
 Quoddam justum bonum est, particularis affirmativa.
 Particulariter conversa, Quoddam bonum justum est.
 Universaliter conversa, Nullum malum bonum est.
 Quoddam justum malum non est, eadem conclusio :
 Quoddam justum malum non est.

Resolutis igitur quinque primæ figuræ modis in qua- tuor superioribus, secundæ figuræ quatuor modos in prioris figuræ modos quatuor resolvamus, quorum tres per conversionem probantur. Quartus vero per solam impossibilitatem. At vero primus et secun-

da figuræ secundus modus in secundum prioris figu- ræ modum resolvuntur, et resolvitur primus sic. Conversa enim prima universali negatione universa- liter, et manente secunda universali affirmatione, eas- dem conclusio utrorumque nascitur.

Primus secundæ.

Nullum bonum malum est	conversa	Nullum malum bonum est.
Omne justum bonum est	eadem	Omne justum bonum est.
Nullum justum malum est	eadem	Nullum justum malum est.

Secundæ figuræ secundus modus in primæ figuræ se- cundum modum resolvitur sic : conversa secunda

propositione, et secunda prima manente, universa- liter ut conversa conclusio.

Nullum bonum malum est	X	net	Omne justum bonum est.
Omne justum bonum est ma-		conversa	Nullum malum bonum est.
Nullum justum malum est	conversa		Nullum malum justum est.

Tertius vero secundæ figuræ modus, de quarto pri- mæ figuræ procreator. Ut enim universalis negatio in primam propositionem universaliter converta-

tur, et secundæ propositiones maneant, idem syllo- gismi terminus propositioque colligitur hoc modo :

Nullum bonum malum est	conversa	Nullum malum bonum est.
Quoddam justum bonum est	similis	Quoddam justum bonum est.
Quoddam justum malum non est	eadem	Quoddam justum malum non est.

Quartus modus secundæ figuræ quoniam jam primo, cum factus est per conversionem, in superioris pri- mæ figuræ modum retorqueri non poterat, sed per impossibile demonstratum est, hic quoque per im- possibile ad superiores reducitur modos, et quoniam omnes secundæ figuræ modi per impossibile mon- strantur, idcirco nos quoque inchoantes a quarto omnes per impossibile resolvamus. Nam quartus se- cundæ figuræ modus in primum primæ figuræ re- solvitur per impossibilitatem, tertius in secundum, secundus in tertium, primus in quartum, quod hoc modo liquebit. Si quis ergo duas istas concesserit propositiones, id est, omne bonum virtus est, et quoddam justum virtus non est, necesse est quoque conclusionem concedat quæ est, quoddam igitur justum bonum non est. Nam si hæc falsa est, erit ei contrajacens vera quæ est, omne justum bonum est, sed illam concessit quæ est prima quarti modi, id est,

omne bonum virtus est. Ex his igitur concludat, omne igitur justum virtus est. Sed prius concessit quarti, modi secundam propositionem, quæ est, quod- dam justum virtus non est. Nunc vero concedit, om- ne justum virtus est, duas sibi contrajacentes simul conclusurus est, quod fieri non potest. Hoc autem idcirco evenit, quia conclusio quarti modi in primi modi secundam propositionem conversa est; quod si secunda propositio primi modi in quarti conclusione non colligitur, quarti conclusio, id est particularis negatio, permanebit. Sed ne forte nos conturbet quod alios terminos in resolvendo modo posuimus, quam superius in disponendo; non enim modo in terminis laboramus, sed in figuris et modis et com- plexionibus construendis atque resolvendis operam consumimus. Eodem modo et cæteri secundæ figuræ in primos quatuor resolvuntur.

Omne bonum virtus est	eadem	Omne bonum virtus est.
Quoddam justum virtus non est		Omne justum bonum est.
Quoddam igitur justum bonum non est		Omne igitur justum virtus est.

Tertius secundæ figuræ modus secundo primæ figu- ræ modo sic resolvitur : si quis duas primas tertii

modi concesserit, particularem quoque negationem concludet, quæ est, quoddam igitur justum bonum

non est. Nam si hæc falsa est, vera erit contrajacens. A nunc vero nullum justum malum est, duas sibi contrajacentes, uno tempore concedit, quod fieri non potest. Sublata igitur generali conclusione, quæ est, omne justum bonum est, remanebit particularis negatio, quæ est, quoddam justum bonum non est.

Nullum bonum malum est

Quoddam justum malum est

Quoddam igitur justum bonum non est

Secundus secundæ figuræ in tertio primæ figuræ modo sic resolvitur: si quis duas secundæ figuræ propositiones concesserit, conclusionem quoque concedit, quæ est, igitur justum bonum est. Nam si hæc falsa est, erit vera contrajacens ei particularis affirmatio, quoddam justum bonum est. Sed idem concesserit illam quæ est, omne bonum virtus est, concludat necesse est, quoddam justum virtus est, qui jam ante concesserat secundam secundi modi quæ est, nullum justum virtus est, duas contrajacentes uno tempore concedit, quod fieri non potest.

Omne bonum virtus est

Nullum justum virtus est, contra-

Nullum justum bonum est, permut.

Primus item secundæ figuræ in quartum primæ figuræ sic resolvitur: qui concedit duas primi modi propositiones, concedat necesse est et conclusionem. Nam si illa falsa est, erit vera contrajacens ei particularis affirmativa quæ est, quiddam justum bonum est. Sed idem concessit illam quæ est, nullum bonum malum est, concludat necesse est, quoddam

Nullum bonum malum est

Omne justum malum est, contra,

Nullum justum bonum est, permut.

Sequitur ut tertiæ figuræ modos ad primos quatuor reducamus, quorum quinque per conversionem et per impossibilitatem ad primos quatuor resolvuntur, unus vero solus, id est quintus, per solam impossibilitatem in priora resolvitur. Primus tertiæ modus figuræ in tertium primæ figuræ hoc modo resolvitur:

Omne bonum justum est

Quædam virtus bona est

Quædam virtus justa est

Vel certe sic, quia superius talem syllogismum diximus terminis commutatis, quem Aristoteles dissimi-

Omne bonum virtus est

Quoddam justum bonum est

Quoddam justum virtus est

Secundus modus tertiæ figuræ in quartum modum primæ figuræ hoc modo resolvitur. Si enim primæ propositiones secundi tertiæ figuræ modi, et quarti modi primæ figuræ maneant, quarti vero modi pri-

Nullum bonum malum est

Quoddam justum bonum est

Quoddam justum malum non est

Tertius modus tertiæ figuræ in tertium modum primæ figuræ resolvitur. Si enim propositio prima tertii primæ figuræ modi, et secunda propositio tertii modi tertiæ figuræ maneant, et secunda propositio

Omne bonum virtus est

Quoddam justum bonum est

Quoddam justum virtus est, versa partic.

Quartus modus tertiæ figuræ in tertium modum primæ figuræ resolvitur: si enim utrorumque primæ maneant propositiones, et secundæ particulares par-

concesserit

contrajac.

permut. contrajac. Nullum ergo justum malum est.

cessit illam quæ est, omne bonum virtus est, concludat necesse est, quoddam justum virtus est, qui jam ante concesserat secundam secundi modi quæ est, nullum justum virtus est, duas contrajacentes uno tempore concedit, quod fieri non potest.

Omne bonum virtus est.

contrajacen. Quoddam justum bonum est.

jacen. Quoddam justum virtus est.

igitur justum malum non est, qui ante concesserat illam quæ est, omne justum malum est. Uno tempore duas contrajacentes concedit, quod fieri non potest. Sublata igitur particulari affirmatione quæ est, quoddam justum bonum est, remanet illa quæ est, nullum justum bonum est.

similes

Nullum bonum malum est.

contrajacen. Quoddam justum bonum est.

jacen. Quoddam igitur just. malum non est.

Si enim prima propositio tertii modi primæ figuræ maneat, et secunda propositio particularis tertii modi primæ figuræ universaliter convertatur, et sit secunda propositio primi modi tertiæ figuræ, eadem conclusio colligitur, id est affirmatio particularis.

Omne bonum justum est.

Omne bonum virtus est.

Quædam virtus justa est.

lem non putat.

Omne bonum virtus est.

Omne bonum justum est.

Quoddam justum virtus est.

mæ figuræ secunda propositio universaliter convertatur, et secunda sit propositio secundi modi tertiæ figuræ, eadem conclusio procreatur.

Nullum bonum malum est.

Omne bonum justum est.

Quoddam justum malum non est.

tertii modi primæ figuræ particularis particulariter convertatur, et sit prima tertii modi tertiæ figuræ, conversa particulariter conclusio nascitur.

Quoddam bonum justum est.

Omne bonum virtus est.

Quædam virtus justa est.

iculariter convertantur, eadem conclusiones nascuntur.

Omne bonum virtus est manet
 Quoddam justum bonum est veritur
 Quoddam justum virtus est manet

Omne bonum virtus est.
 Quoddam bonum justum est.
 Quoddam justum virtus est.

Reliquis sextus syllogismus tertiæ figuræ de primæ figuræ quarto modo procreatur; manentibus enim pri-

miserum propositionibus, atque secundis particulariter immutatis particulis, in utroque manebit conclusio.

Nullum bonum malum est eadem
 Quoddam justum bonum est mutata
 Quoddam justum malum non est manet

Nullum bonum malum est.
 Quoddam bonum justum est.
 Quoddam justum malum non est.

Quintus autem qui restat, sicut ante per impossibile A probatur, ita etiam nunc per impossibilitatem resolvitur. Sed quemadmodum unus fuerit resolutus, eodem ordine omnes resolvendi sunt. Resolvitur autem sextus tertiæ figuræ modus in tertium primæ figuræ modum. Quintus autem tertiæ figuræ modus resolvitur in primum primæ figuræ. Quartus tertiæ figuræ modus resolvitur in quartum primæ figuræ modum. Tertius tertiæ figuræ modus resolvitur in secundum primæ figuræ modum. Secundus tertiæ figuræ modus resolvitur in primum primæ figuræ modum. Primi tertiæ figuræ modi resolvuntur in secundos primæ figuræ modos.

figuræ modus in primæ figuræ modum tertium hoc modo : si quis igitur duas propositiones sexti modi tertiæ figuræ concesserit, concedat etiam necesse est conclusionem quæ est, quoddam justum malum non est. Nam si hæc falsa est, erit vera contrajacens ei primæ figuræ tertii modi prima propositio quæ est, omne justum malum est. Sed etiam concessit propositionem secundam, quæ est, quoddam bonum justum est. Ex his igitur concedat necesse est, quoddam bonum malum est, quia ante concesserat primam propositionem sexti modi tertiæ figuræ quæ est, nullum bonum malum est. Uno tempore duas sibi contrajacentes concedit, quod fieri non posse

Resolvitur autem per impossibilitatem sextus tertiæ B

descriptio declarat.

Nullum bonum malum est contra-
 Quoddam bonum justum est concessæ X
 Quoddam justum malum non est permut.

contrajac. Omne justum malum est.
 Quoddam bonum justum est.
 jacen. Quoddam bonum malum est.

Hoc modo omnes cæteri modi tertiæ figuræ in primos modos primæ figuræ referuntur, quod subjecta descriptio declarat, in qua prior quintus, qui per

conversionem resolvi non potuit, per impossibilitatem resolutus est.

Quoddam bonum malum non est, contra-
 Omne bonum justum est concessæ X
 Quoddam justum malum non est permut.

contrajac. Omne justum malum est.
 in utrisque Omne bonum justum est.
 jacen. Omne bonum malum est.

Omne bonum virtus est contra-
 Quoddam bonum justum est concessæ X
 Quoddam justum virtus est permut.

contrajac. Nullum justum virtus est.
 in utrisque. Quoddam bonum justum est.
 jacen. Nullum bonum virtus est.

Quoddam bonum justum est contra-
 Omne bonum virtus est concessæ X
 Quædam virtus just. est permut.

contrajac. Nulla virtus justa est
 in utrisque. Omne bonum virtus est.
 jacen. Nullum bonum justum est.

In resolutione modi secundi tertiæ figuræ in primum C modum primæ figuræ, hæc impossibilitas evenit, quod duas contrarias uno tempore concedit, quod

fieri nequit. Nunquam enim duæ contrariæ uno tempore simul veræ inveniuntur.

Nullum bonum malum est contra-
 Omne bonum justum est concessæ X
 Quoddam justum malum non est permut.

contrajac. Omne justum malum est.
 in utrisque. Omne bonum justum est.
 riæ. Nullum bonum justum est.

Et in sequenti quoque syllogismo duas concedit, quod impossibile est.

Omne bonum justum est contra-
 Omne bonum virtus est concessæ X
 Quædam virtus justa est permut.

contrajac. Nulla virtus justus est.
 in utrisque. Omne bonum virtus est.
 riæ. Nullum bonum justum est.

Nec nos illud turbet, quod in quibusdam contraria propositio et conclusio invenitur, in quibusdam vero contrajacens. Namque æqualiter peccavit tam qui utrasque contrarias concesserit, quam si utrasque D

contrajacentes. Nam quo modo contrajacentes uno tempore veræ esse non possunt unquam, sic etiam contrariæ.

Omne bonum virtus est contra-
 Omne bonum justum est concessæ X
 Quoddam justum virtus est permut

contrajac. Nullum justum virtus est.
 in utrisque. Omne bonum justum est.
 riæ. Nullum bonum virtus est.

Hæc de Categoricorum Syllogismorum introductione, Aristotelem plurimum sequens, et aliqua de Theophrasto et Porphyrio mutuatus, quantum parcitas introducendi permisit, expressi. Si qua vero desint

in Analyticis nostris calcatus exprimemus. Nunc vero quantum ad solam Categoricorum Syllogismorum formam spectabat, perfectum hic nobis est, et ad cumulum introductionis elaboratum. Nec hoc nos per-

turbet, si quæ hic propositiones et conclusiones falsæ sunt, quandoquidem non veritates rerum, sed conexiones syllogismorum figuras et modos suscepimus disserendos. Nam his cognitis, si quos ad perfectum

A studium logicæ disciplinæ disputationis subtilitas traxerit, prius de ambiguis disputationibus discant, post ab his veritas in rebus mendaciumque meditabitur.

AN. MANL. SEV. BOETHI

DE SYLLOGISMO HYPOTHETICO

LIBRI DUO.

LIBER PRIMUS.

Cum in omnibus philosophiæ disciplinis ediscendis atque tractandis summum vitæ positum solamen existimem, tum jocundius, et veluti cum quodam fructu etiam laboris arripio quæ tecum communicanda compono. Nam etsi ipsa speculatio veritatis sua quadam specie sectanda est, sit tamen amabilior cum in commune deducitur. Nullum enim bonum est quod non pulchrius elucescat, si plurimorum notitia comprobetur. Nam quod alias taciturnitate compressum, jam jamque silentio periturum, latius efflorescit, et oblivionis interitu scientium participatione defenditur, sit quoque jocundior disciplina, cum inter ejusdem sapientiæ conscios jubet esse sapientem: quod si accedat (ut tecum mihi nunc res est) ea quæ sponte jocunda sunt in amicitia participationem deduci, necesse est studii suavitatem quodam veluti dulcissimo caritatis sapore condiri. Nam cum id in se obtineat amicitia proprium munus, ut nolit habere solitarias cogitationes, tunc quod honeste quisque cogitat, nulli promptius, nisi quem diligit, confitetur. Quo factum est ut etiam si immensus labor cœpto operi viam negabat, animus tamen ad efficiendum quod aggressus fuerat tui contemplatione sufficeret. Quid enim magnum studiosus tui amor efficeret, si intra facilitatis terminos constitisset? Quod igitur apud scriptores quidem Græcos perquam rarissimos strictim atque confuse, apud Latinos vero nullos reperi, id tuæ scientiæ dedicatum, noster et si diuturnus, cœpti tamen efficax labor excoluit. Nam cum categoricorum syllogismorum amplissime notitiam percepisses, de hypotheticis syllogismis sæpe quærebam, in quibus ab Aristotele nihil est conscriptum. Theophrastus vero, vir omnis doctrinæ capax, rerum tantum summas exsequitur. Eudemus latiore docendi graditur viam, sed ita ut veluti quædam seminaria sparsisse, nullum tamen frugis videatur extulisse proventum. Vos igitur, quantum ingenii viribus et amicitia tuæ studio suffecimus, quæ ab illis vel dicta breviter, vel funditus ommissa sunt, elucidanda diligenter et subtiliter persequenda suscepimus, in qua re superatæ difficultatis præmium fero, si tibi munus implere videar amicitia, etsi non videar satisfacisse doctrinæ. Omnis syllogismus

B certis et convenienter positis propositionibus continetur. Propositio vero omnis aut categorica est quæ prædicativa dicitur, aut hypothetica quæ conditionalis vocatur; prædicativa est in qua aliud prædicatur de alio, hoc modo: homo animal est, hic enim animal de homine prædicatum est; hypothetica est quæ cum quadam conditione denuntiat esse aliquid si fuerit aliud, veluti cum ita dicimus: si dies est, lux est. Hypotheticæ autem propositiones ex categoricis constant, ut paulo posterius apparebit, quo fit ut syllogismus qui ex categoricis propositionibus junctus est categoricus appellatur, id est prædicativus quidem, qui vero ex hypotheticis propositionibus constat, dicatur hypotheticus, id est conditionalis. Ut ergo horum syllogismorum differentia pervideatur, spectanda prius est eorum in propositionum natura discretio; videtur enim in aliquibus propositionibus nihil differre prædicativa propositio a conditionali, nisi tantum quodam orationis modo: velut si quis ita proponat, homo animal est, id ita si rursus enuntiet, si homo est, animal est; hæ propositiones orationis quodammodo diversæ sunt, rem vero non videntur significasse diversam. Primum igitur dicendum est quod prædicativa propositio vim suam non in conditione, sed in sola prædicatione constituit, in conditionali vero consequentiæ ratio ex conditione suscipitur. Rursus prædicativa simplex est propositio, conditionalis vero esse non poterit, nisi ex prædicativi propositionibus jungatur, ut cum dicimus: si dies est, lux est; dies est, atque lux est, duæ sunt propositiones prædicativæ, id est simplices; ad hoc illud est, quo maxime declaratur utrorumque proprietas, quod prædicativa quidem propositio habet unum subjectum terminum, alterum prædicatum. Et id quod in prædicativa propositione subjicitur, illius suscipere videtur nomen quod in eadem propositione prædicatur hoc modo, ut cum dicimus, homo animal est, homo subjectum est, animal prædicatum, et homo animalis suscipit nomen, cum ipse homo animal esse proponitur. At in his propositionibus quæ conditionales dicuntur non idem prædicationis est modus. Neque enim omnino alterum de altero prædicatur, sed id tantum dicitur esse alterum, si alterum